

ข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนา
การเกษตรและสหกรณ์
รายสินค้าของจังหวัดหนองบัวลำภู
ประจำปี 2567

กล้วยหอมทอง

กลุ่มสารสนเทศการเกษตร
สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดหนองบัวลำภู

คำนำ

ปัจจุบัน “กล้วยหอมทอง” เป็นสินค้าทางการเกษตรที่ได้รับความนิยมและมีความต้องการทาง ตลาดที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากกล้วยหอมมีรสชาติดี มีกลิ่นหอมน่ารับประทาน มีคุณค่าทางโภชนาการสูง ประกอบกับในปัจจุบันผู้บริโภคมีความใส่ใจกับการดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้น

“กล้วยหอมทอง” เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง ที่มีศักยภาพทางการตลาด ทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ ประเทศไทยมีคู่ค้าที่สำคัญคือ ญี่ปุ่น จีน และกัมพูชา สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดหนองบัวลำภู ได้เล็งเห็นความสำคัญของ “กล้วยหอมทอง” จึงได้รวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกล้วยหอมทอง เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดหนองบัวลำภู

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดหนองบัวลำภู ขอขอบคุณกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กล้วยหอมทองอำเภอโนนสัง ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู และทุกส่วนราชการที่ให้ความร่วมมือสนับสนุนข้อมูลเป็นอย่างดี ทำให้การจัดทำข้อมูล รายสินค้า “กล้วยหอมทอง” ประจำปี ๒๕๖๗ จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนราชการ เกษตรกร และผู้สนใจ ต่อไป

กลุ่มสารสนเทศการเกษตร
สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดหนองบัวลำภู
สิงหาคม ๒๕๖๗

สารบัญ

	หน้าที่
สารบัญ	ข - ง
สารบัญภาพ	ค
สารบัญตาราง	ง
ส่วนที่ ๑ นโยบายและแผนงาน	๑
ส่วนที่ ๒ ข้อมูลด้านกายภาพของกล้วยหอม	๓
๒.๑ ลักษณะทั่วไปของกล้วยหอม	๓
๒.๒ ข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบัน	๑๐
ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านกายภาพของจังหวัดหนองบัวลำภู	๑๘
๓.๑ ข้อมูลด้านกายภาพของจังหวัดหนองบัวลำภู	๑๘
๓.๒ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	๒๒
บทที่ ๔ ข้อมูลการปลูกกล้วยหอมทองของจังหวัดหนองบัวลำภู	๒๕
๔.๑ สถานการณ์การปลูกกล้วยหอมทอง จังหวัดหนองบัวลำภู	๒๕
๔.๒ กระบวนการเพาะปลูก	๒๖

สารบัญภาพ

		หน้าที่
ภาพที่ ๒.๑	ต้นกล้วยหอมทองและผลกล้วยหอมทอง	๓
ภาพที่ ๒.๒	โรคที่เกิดจากเชื้อรา	๖
ภาพที่ ๒.๓	โรคที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย	๗
ภาพที่ ๒.๔	โรคที่เกิดจากเชื้อไวรัส	๘
ภาพที่ ๒.๕	แมลงศัตรูพืช	๙
ภาพที่ ๓.๑	อาณาเขตจังหวัดหนองบัวลำภู	๑๘

สารบัญตาราง

		หน้าที่
ตารางที่ ๒.๑	เนื้อที่ให้ผลผลิต ราคา และการส่งออกกล้วยหอมปี ๒๕๖๒ - ๒๕๖๖ และปี ๒๕๖๗	๑๑
ตารางที่ ๓.๑	การคาดหมายฝน พ.ศ. ๒๕๖๗ เปรียบเทียบกับค่าปกติ	๒๐
ตารางที่ ๓.๒	การคาดหมายปริมาณฝน (มิลลิเมตร) ในฤดูฝน พ.ศ. ๒๕๖๗	๒๐
ตารางที่ ๓.๓	ปริมาณน้ำฝนของจังหวัดหนองบัวลำภู ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๖	๒๑
ตารางที่ ๓.๔	อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์สูงสุด - ต่ำสุด ของจังหวัดหนองบัวลำภู ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๖	๒๑
ตารางที่ ๓.๕	ลุ่มน้ำสาขาในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู	๒๒
ตารางที่ ๓.๖	พื้นที่ชลประทานและระบบชลประทาน	๒๒
ตารางที่ ๓.๗	กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ปี ๒๕๔๘ - ๒๕๖๗	๒๓
ตารางที่ ๓.๘	บ่อน้ำบาดาลจังหวัดหนองบัวลำภูที่ได้รับอนุญาต	๒๓
ตารางที่ ๔.๑	ต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทอง ของจังหวัดหนองบัวลำภู ปี ๒๕๖๖ (ต่อไร่)	๒๘

ส่วนที่ ๑ นโยบายและแผนงาน

นโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลด้านการเกษตร ๖ นโยบาย ดังนี้

นโยบายที่ ๑ : เน้นการสร้างวิธีการทำงานสู่การปฏิบัติ ได้แก่ ๑) การจัดตั้งศูนย์บริการประชาชนภาคการเกษตร ๒) สร้างครอบครัวเกษตรกร บูรณาการงานเข้มแข็ง ๓) ขับเคลื่อนภารกิจการค้ากับดูแลสินค้าเกษตรด้วยการยกระดับ MR. สินค้าเกษตร นโยบายที่ ๒ : การรับมือภัยธรรมชาติ โดยจะต้องวางแผนมาตรการต่าง ๆ อย่างชัดเจน เพื่อรับมือตั้งแต่การป้องกัน การแก้ไข และการฟื้นฟู เมื่อประสบเหตุภัยแล้ง หรือภัยพิบัติทางธรรมชาติทุกชนิด นโยบายที่ ๓ : ประกาศสงครามกับสินค้าเกษตรเถื่อนอย่างจริงจัง โดยปราบปรามการลักลอบนำเข้าสินค้าเกษตรผิดกฎหมาย นโยบายที่ ๔ : การยกระดับสินค้าเกษตร เสริมศักยภาพเกษตรกร ได้แก่ ๑) ผลักดันสินค้าเกษตรและบริการมูลค่าสูง ๑ ท้องถิ่น ๑ สินค้าเกษตรมูลค่าสูง ๒) ส่งเสริมเกษตรกร/สถาบันเกษตรกรเป็นผู้ให้บริการทางการเกษตรครบวงจร โดยเกษตรกร/สถาบันเกษตรกร มีเครื่องมือ เครื่องจักรกลของตนเอง พร้อมเป็นผู้ให้บริการด้านธุรกิจเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย ซึ่งตอบโจทย์กลุ่มประชากรภาคเกษตรยุคใหม่

นโยบายที่ ๕ : การจัดการทรัพยากรทางการเกษตร โดยทำการเกษตรที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (Go Green) ด้วย BCG / Carbon Credit นโยบายที่ ๖ : การอำนวยความสะดวกด้านการเกษตร ด้วยการพัฒนาระบบการประกันภัย ภาคการเกษตร ซึ่งเป็นการพัฒนาภาคการเกษตรอย่างยั่งยืน เป็นการบริหารจัดการความเสี่ยง เพื่อช่วยให้เกษตรกรมีรายได้ที่แน่นอน พัฒนาระบบประกันภัยให้แก่เกษตรกรไทย เพื่อ “เกษตรกรต้องอยู่ดี สินค้าเกษตรมูลค่าสูง ทรัพยากรเกษตรยั่งยืน”

ตามนโยบายการยกระดับสินค้าเกษตร เสริมศักยภาพเกษตรกร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ผลักดันสินค้าเกษตรและบริการมูลค่าสูง ด้วยการสร้าง ๑ ท้องถิ่น ๑ สินค้าเกษตรมูลค่าสูง สร้าง Brand หรือ Story ของจังหวัด/อำเภอ โดยเน้นการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตร กล้วยหอมทองเป็นหนึ่งในสินค้าที่มีแนวโน้มว่าจะสามารถสร้างรายได้ที่สูงขึ้นได้ให้กับเกษตรกรได้ในอนาคต

กล้วยเป็นผลไม้ที่ได้รับความนิยมบริโภคเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากปัจจุบันผู้บริโภคหันมาให้ความสำคัญต่อสุขภาพเนื่องมาจากกล้วยมีคุณค่าทางโภชนาการสูง จากข้อมูลทางสถิติขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO Stat, 2014) ปี 2555 สรุป โดยกรมวิชาการเกษตร (2559) “ยุทธศาสตร์การพัฒนางานวิจัยกล้วย พ.ศ. 2559 – 2563 แหล่งผลิตกล้วยส่วนใหญ่อยู่ในทวีปเอเชีย ทวีปแอฟริกา อเมริกา ออสเตรเลีย โอเชียเนีย และยุโรป ประเทศผู้ผลิตหลัก ได้แก่ อินเดีย บราซิล ฟิลิปปินส์ แทนซาเนีย จีน เอกวาดอร์ บรูไน ไทย อุกันดา แองโกลา และอินโดนีเซีย เป็นต้น ผลผลิตรวมของโลกมีประมาณ 96 ล้านตัน มูลค่าประมาณ 7.69 แสนล้านบาท สำหรับประเทศไทยกล้วยเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง กล้วยที่นิยมปลูกเพื่อเป็นการค้าในประเทศไทยมีอยู่ 3 ชนิด คือ กล้วยน้ำว้า กล้วยไข่ และกล้วยหอม กล้วยหอมที่เป็นการค้าในประเทศไทยมี 2 ชนิด คือ กล้วยหอมทอง และกล้วยหอมเขียว ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่จะใช้บริโภคภายในประเทศ การส่งออกกล้วยสดและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วยนั้น ยังมีมูลค่าไม่มาก

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ และในปี 2563 ไทยส่งออกผลผลิตกล้วยสดไปต่างประเทศ มีมูลค่ารวม 215.3 ล้านบาท (การค้ำไทย, 2563)

ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองทั้งหมด ๘๐,๗๑๖.๓๘ ไร่ พื้นที่ให้ผลผลิตแล้วจำนวน ๔๗,๘๔๒.๖๑ ไร่ เกษตรกรจำนวน ๑๗,๒๐๗ ครัวเรือน มีผลผลิตทั้งสิ้น ๑๕๔,๐๑๑.๐๖ ตัน ผลผลิตเฉลี่ย ๓,๒๑๙.๑๒ กิโลกรัม/ไร่ ต้นทุนการผลิต ๕,๖๘๗ บาท/ตัน โดยแหล่งเพาะปลูกกล้วยหอมทอง ที่สำคัญมีพื้นที่เพาะปลูกกล้วยหอมทองมากที่สุด ๕ อันดับแรกในปี ๒๕๖๕ คือ จังหวัดเพชรบุรี ๑๓,๘๑๘.๒๔ ไร่, จังหวัดปทุมธานี ๑๓,๓๘๒.๐๒ ไร่, จังหวัดชุมพร ๗,๔๓๓ ไร่, จังหวัดสระบุรี ๖,๑๓๒.๕ ไร่ และจังหวัดสุราษฎร์ธานี ๔,๕๙๘.๖๐ ไร่ มีพื้นที่รวม ๔๕,๓๖๔.๓๖ ตามลำดับ มีผลผลิตรวม ๑๐๘,๗๑๔.๕๙ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๗๐ ของผลผลิตทั้งหมด มีผลผลิตเฉลี่ย ๒,๓๙๖.๔๗ กิโลกรัม/ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๖๖.)

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลกล้วยหอมทอง

๒.๑ ลักษณะทั่วไปของกล้วยหอม

กล้วยหอม (Banana) เป็นไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง พบได้ทุกภาคในประเทศไทย มีอยู่หลากหลายสายพันธุ์ เช่น กล้วยหอมแกรนด์เนน กล้วยหอมเขียวค่อม กล้วยหอมจันทน์ กล้วยหอมจาปากกล้วยหอมสั้น กล้วยหัทหมุกทอง กล้วยหัทหมุกพม่า และกล้วยหอมทอง หรือกล้วยหอมกรอสมิเชล (Gros Michel) จัดเป็นผลไม้ที่อุดมไปด้วยคุณค่าสารอาหารครบถ้วนตามหลักทางโภชนาการ เช่น มีวิตามิน โยอาหารที่ช่วยในการขับถ่าย มีสารแทนนิน ซึ่งช่วยยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์ Escherichia coli เป็นต้น กล้วยหอมถูกจัดเป็นผลไม้เมืองร้อน สามารถปลูกได้ในทุกประเทศที่มีภูมิอากาศร้อนชื้นหลายแห่ง สำหรับประเทศไทย สามารถปลูกกล้วยหอมได้ทั่วประเทศ โดยกล้วยหอมทองที่ปลูกในประเทศไทยมีน้ำหนักมาก เปลือกบาง กลิ่นหอม เนื้อสีเหลืองเข้ม นำรับประทาน รสชาติหวาน อุดมด้วยน้ำตาลซูโครส ฟรุคโทส และกลูโคส มีลักษณะภายนอกแต่ละลูกเรียงตัวกันในแต่ละหวีอย่างสวยงาม สีผิวเมื่อสุกจะเปลี่ยนจากสีเขียวเข้ม เป็นสีเหลืองทองให้ผู้บริโภคสังเกตได้ง่าย

ภาพที่ ๒.๑ ต้นกล้วยหอมทองและผลกล้วยหอมทอง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ มีลำต้นสูง ๒.๕-๓.๕ เมตร เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๕-๒๐ เซนติเมตร ลำต้นภายนอกมีกาบเป็นรอยประสีดำเล็กน้อย ภายในของลำต้นมีสีเขียว ใบของกล้วยหอมทองมีลักษณะยาวและกว้าง มีสีเขียวอ่อนหรือเขียวอมเหลือง เส้นกลางใบเป็นสีเขียวเข้มกว่าส่วนที่เป็นแผ่นใบ ดอกหรือปลีสีม่วงอมเทา ก้านช่อดอกยาวและมีขนอ่อน ๆ ปกคลุมอยู่ เป็นลักษณะเด่นของช่อดอกกล้วยหอมทอง ใบประดับมีรูปร่างมนรีคล้ายไข่และยาว ด้านบนของใบประดับมักจะมีสีม่วงอมเทา ส่วนที่เป็นโคนใบมีสีที่ซีดลง และส่วนปลายของใบประดับจะมีสีแดงอมส้ม มีลักษณะแหลมและมันวาวขึ้น เครือดอกเป็นเครือยาวแบ่งเป็นหวี ซึ่งในหวีหนึ่ง จะมีดอกกล้วยตั้งแต่ ๑๒-๑๖ ดอก ดอกกล้วยมักมีสีที่ค่อนข้างอ่อน แต่สามารถมีสีที่แตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมและการดูแลมี ผลมีขนาดใหญ่ ความกว้างประมาณ ๓-๔ ซม. และยาวประมาณ ๑๘-๒๕ ซม. เปลือกผลหนาและเมื่อยังอ่อนจะมีสีเขียว เมื่อกล้วยสุกเปลือกจะเป็นสีเหลืองทอง ภายในผลมีเนื้อสีครีม สีเหลือง หรือสีส้มอ่อนๆ มีกลิ่นหอม มีรสหวาน และไม่มีเมล็ด เครือมีลักษณะเป็นเครือยาวแยกออกเป็นหวี ในเครือหนึ่งจะมีประมาณ ๔-๖ หวี และในหวีหนึ่งๆ จะมีผลอยู่ประมาณ ๑๒-๑๖ ผล (<https://www.arda.or.th/>)

การปลูก พื้นที่เหมาะในการปลูกต้องไม่มีลมแรง ไม่ควรมีความเร็วมากกว่า ๔๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำใช้ในกรณีฝนทิ้งช่วง หรือกรณีฝนตกมากเกินไปก็มีทางระบายน้ำ อุณหภูมิไม่ควรต่ำกว่า ๑๕ องศาเซลเซียส และไม่ควรรุ่งสูงกว่า ๓๕ องศาเซลเซียส ก่อนลงหน่อปลูกต้องเริ่มที่การเตรียมดิน จะช่วยเพิ่มแร่ธาตุในดินให้มีอินทรีย์วัตถุสูง โดยการปลูกพอเทือง

แล้วไถกลับ ถ้าเป็นดินเหนียวจะทำการกร่อง และปลูกบนสันร่อง ถ้าเป็นดินร่วนจะทำการปรับดินให้เสมอกัน ขุดหลุมขนาด ๓๐ x ๓๐ x ๓๐ เซนติเมตร ตากหน้าดินที่ขุดไว้ ๕-๗ วัน เพื่อกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชที่ตกค้างในดิน โรยปูนขาวผสมปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมักรองก้นหลุม ปลูกหน่อลงกลางหลุม กลบดินโดยรอบให้แน่น เว้นระหว่างแถวและต้น ๒x๒ เมตร หลังปลูก ๑ เดือน ต้นกล้วยจะเจริญเติบโต ให้ทำการปาดหน่อเพื่อให้ต้นและแตกใบเสมอกัน พร้อมใส่ปุ๋ย ทำการตัดหญ้าในแปลงปลูกและแต่งใบทุกๆ อาทิตย์ เมื่อกกล้วยอายุ ๔ เดือน จะเริ่มแตกหน่อ เรียกว่า หน่อตาม ให้ตัดหน่อตามรอบๆ ต้นแม่ เพื่อไม่ให้มาแย่งอาหารต้นแม่ และเก็บหน่อสมบูรณ์ไว้ ๑-๒ หน่อเพื่อพยุ่งต้นแม่ และใช้เป็นต้นแม่ในการเก็บเกี่ยวผลผลิตปีถัดไป ขณะแต่งหน่อควรทำการตัดแต่งใบกล้วยไปด้วย จนกว่ากล้วยตกเครือ ตัดใบกล้วยไว้กับต้น ๑๐-๑๒ ใบ ต่อต้น (สามารถนำหน่อกล้วยไปขยายพันธุ์เพิ่ม หรือส่งขายให้ชาวสวนที่สนใจได้ รวมถึงขายใบกล้วยให้ตามตลาดต่างๆนำไปห่อขนมได้) ตัดใบกล้วยส่วนเกินด้วยมีดให้ชิดต้นอย่าให้ก้านกล้วยยื่นยาวออกมา การปล่อยให้ใบกล้วยมีมากเกินไปจะทำให้แดดส่องไม่ถึงถึงพื้นดินก็จะมีมากขึ้นมากเกินไป เมื่อครบ ๕ เดือน กล้วยจะเริ่มตั้งท้อง ให้ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ควบคู่กับน้ำหมักชีวภาพ เดือนที่ ๖ กล้วยจะออกปลี ต้องใช้ไม้ค้ำยันกล้วยทุกต้น เพื่อป้องกันลำต้นหักล้มหุ้มทั้งเครือด้วยถุงพลาสติกสีฟ้าเปิดด้านล่างเพื่อป้องกันแมลงทำลาย ให้หุ้มทุกเครือ ตัดปลีภายใน ๑๕ วัน เพื่อให้ลูกกล้วยเจริญเติบโตเต็มที่ ทำการตัดใบตรงเมื่อเริ่มหัก เพื่อป้องกันเสียดสีกับผิวกล้วย รวมระยะเวลาตั้งแต่ปลูกจนถึงออกผล ๗-๘ เดือน การให้น้ำช่วง ๑-๖ เดือนแรก จะให้แค่พอชุ่มชื้นหรือเมื่อหน้าดินแห้ง เมื่อติดผลดีแล้ว ไม่จำเป็นต้องให้น้ำทุกวันเหมือนพืชชนิดอื่น จะไม่มีการใส่ปุ๋ยเคมีและไม่ฉีดพ่นสารเคมี เพื่อให้กล้วยหอมปราศจากสารพิษปนเปื้อน การติดผล จะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับอาหารและน้ำที่ได้รับ (ศูนย์รวบรวมสายพันธุ์กล้วยเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๔)

การให้น้ำ ควรให้น้ำอย่างสม่ำเสมอตลอดฤดูกาล โดยประมาณน้ำที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง ๑๗ - ๒๐ ลิตรต่อต้นต่อวัน วิธีการให้น้ำที่เหมาะสม ได้แก่ ระบบน้ำหยด ระบบพ่นฝอย (มินิสปริงเกอร์) (กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๖๖)

ระยะการสุกของกล้วยหอมทอง

ระยะที่ ๑ เปลือกเขียว (ดิบ ๑๐๐%) ผลแข็ง ไม่มีการสุก

ระยะที่ ๒ เปลือกเขียว (ดิบ ๙๕%) เริ่มสุก และเปลี่ยนเป็นสีเหลือง (๕%)

ระยะที่ ๓ เปลือกเขียว (ดิบ๗๐%) เริ่มสุกและเปลี่ยนเป็นสีเหลือง มากขึ้น (๓๐%)

ระยะที่ ๔ เปลือกเขียว (ดิบ๓๐%) เริ่มสุกและเปลี่ยนเป็นสีเหลือง มากขึ้น (๗๐%)

ระยะที่ ๕ เปลือกเหลือง มีการสุกมาก (๙๕%) ปลายยังเป็นสีเขียว (ดิบ ๕%)

ระยะที่ ๖ ทั้งผลมีสีเหลือง มีการสุกเต็มที่ (๑๐๐%)

ระยะที่ ๗ ผิวสีเหลือง และเริ่มมีจุดสีน้ำตาล (สุกเต็มที่ มีกลิ่นหอม และเริ่มเปลี่ยนแปลง)

ระยะที่ ๘ ผิวสีเหลืองและมีจุดสีน้ำตาลมากขึ้น สุกมากเกินไปเนื้อเริ่มอ่อนละ และมีกลิ่นแรง

การเก็บเกี่ยว จะเริ่มเมื่อกกล้วยหอมมีความแก่ประมาณ ๗๐% หรือประมาณ ๒๔๐ วัน ดูจากรูปร่างผลยังเป็นสีเขียวเข้มและยังมีเหลี่ยมอยู่ กล้วยหิวสุดท้ายเริ่มกลม ปี พ.ศ.๒๕๕๘ โดยจะต้องมีขนาดและน้ำหนักมากกว่า ๑๑๐ กรัมต่อลูก สำหรับปี ๒๕๕๙ จะปรับเป็น ๑๒๐ กรัม หลังจากเก็บเกี่ยวแล้วจะทำการแบ่งเครือกล้วยออกเป็นหวี คัดแยกกล้วยที่ได้ตามขนาดและมีความสมบูรณ์ หลังจากนั้น จะตัดเกสร ล้างทำความสะอาด ตัดครึ่งหวีกล้วย แช่น้ำ ๕ นาที เพื่อล้างยางกล้วย

เป่าลมตามระหว่างลูกเพื่อกำจัดแมลงและทำให้กล้วยแห้ง ชั่งน้ำหนัก ติดสติ๊กเกอร์หมายเลขระบุที่มาของกล้วยหอมทอง รองบับเปิดในกล่องก่อนบรรจุกล้วย และกล้วยในกล่องสูงไม่เกิน ๒ เซนติเมตร จากขอบกล่อง บรรจุกล่องละ ๑๓-๑๓.๖ กิโลกรัม ห่อกล้วยภายในกล่องด้วยถุงพลาสติก ดูดอากาศออกมัดปากถุงให้แน่น จากนั้นขนเข้าห้องเย็นที่อุณหภูมิ ๑๓-๑๖ องศาเซลเซียส เรียงกล่องซ้อนกันไม่เกิน ๑๐กล่อง ให้มีช่องว่างระบายอากาศ ทั้งไว้ในห้องเย็นอย่างน้อย ๑๘ ชั่วโมง จึงพร้อมสำหรับการขนส่งไปยังประเทศญี่ปุ่น โดยจะส่งครั้งละ ๑ ตู้คอนเทนเนอร์ หรือหนักประมาณ ๓-๕ ตันต่อการส่ง แต่ครั้งใดที่คิดเป็นจำนวนตันกล้วยประมาณ ๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ หน่อ หรือประมาณ ๑๕ - ๒๕ ไร่ (๓๕๐ - ๔๐๐ หน่อต่อไร่) ที่มา: <http://www.dailynews.co.th/agriculture/๒๔๖๔๒๓>

ต้นทุนการผลิต ประกอบด้วยหลายส่วน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ต้นทุนค่าแรงงาน เป็นต้นทุนหลักที่สำคัญ โดยรวมถึงค่าแรงงานในการเตรียมดินปลูก ดูแลรักษา และเก็บเกี่ยวผลผลิตในประเทศผู้ผลิตรายใหญ่อย่างไทย ฟิลิปปินส์ ต้นทุนแรงงานยังคงไม่สูงมากนัก แต่ในบางประเทศที่ค่าแรงงานสูง ต้นทุนด้านนี้จะสูงตามไปด้วย

ต้นทุนพันธุ์พืชและปุ๋ย ต้นทุนพันธุ์กล้วยหอมที่มีคุณภาพดีและให้ผลผลิตสูง ค่าใช้จ่ายด้านปุ๋ยเคมี และ/หรือปุ๋ยอินทรีย์

ต้นทุนการป้องกันกำจัดโรคแมลง ค่าใช้จ่ายในการป้องกันและกำจัดโรค แมลง ศัตรูพืช เช่น สารเคมี หรือวิธีการอื่นๆ

ต้นทุนน้ำ ไฟฟ้า เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่างๆ ค่าน้ำสำหรับการให้น้ำต้นกล้วย ค่าไฟฟ้าสำหรับระบบน้ำ และอุปกรณ์อื่นๆ เครื่องมือ อุปกรณ์การเกษตร และค่าเสื่อมราคา

ต้นทุนขนส่งและโลจิสติกส์ ค่าขนส่งกล้วยหอมไปยังแหล่งรวบรวม คัดแยก จำหน่ายและส่งออก

ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ โดยทั่วไป ต้นทุนการผลิตกล้วยหอมของประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ในเอเชีย เช่นไทย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย จะต่ำกว่าผู้ผลิตในแถบอเมริกา เช่น เอกวาดอร์และคอสตาริกา เนื่องจากต้นทุนแรงงานและปัจจัยการผลิตบางอย่างมีราคาต่ำกว่า

โรคและแมลงศัตรูกล้วยหอมทอง

๑) โรคที่เกิดจากเชื้อรา

๑.๑) โรคตายพราย เกิดจากเชื้อราที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในพื้นที่ ที่การระบายน้ำไม่ดี ดินเป็นดินเหนียว มักเกิดขึ้นเมื่อกล้วยมีอายุ ๔ - ๕ เดือน เริ่มจากใบล่างช่วงก้านใบหรือใบแก่จะเห็นเป็นทางสีเหลืองอ่อน จากนั้นขอบใบหรือปลายใบจะเริ่มเหลืองแล้วขยายวงกว้างใบอ่อนจะเหลืองไหม้ บิดเป็นคลื่น โคนก้านใบจะหักพับ ยอดใบจะเหลืองตั้งตรงเขียวในช่วงแรกและตาย ในที่สุดถ้าเป็นช่วงที่กล้วยหอมตกเครือแล้ว ผลจะเหี่ยว ลีบ เล็ก ไม่สม่ำเสมอหรือแก่ก่อนกำหนด เนื้อฟ้ามืด ในบางครั้ง ใบกล้วยจะหักพับที่โคนใบโดยไม่แสดงอาการใบเหลืองหรือเหลืองเพียงเล็กน้อย ถ้าตัดลำต้นตามขวางจะพบว่าเนื้อในของกาบใบบางส่วนเป็นสีน้ำตาลแดงและอาจมีเส้นใยของเชื้อราให้เห็นบ้าง การป้องกันและกำจัด

(๑) อย่าให้น้ำขังแฉะ เพราะกล้วยจะเจริญเติบโตไม่เต็มที่ อ่อนแอเป็นโรคร่าง โดยเฉพาะเมื่อดินมีสภาพเป็นกรด ต้องใช้ปูนขาวปรับสภาพดินให้เป็นกลาง

(๒) เฝ้าทำลายต้นที่เป็นโรคทิ้ง

(๓) ไม่ควรใส่ปุ๋ยที่เป็นธาตุไนโตรเจนมากให้ใส่ปุ๋ยที่มีแร่ธาตุฟอสเฟตและโพแทสเซียมสูง

(๔) เลือกหน่อจากกอที่ไม่เป็นโรค หรือแหล่งที่ไม่มีโรคมาปลูก

(๕) จัดระบบระบายน้ำให้ดี และทำความสะอาดโคนต้นของกล้วยอยู่เสมอ

(๖) ใช้สารเคมีแคปแทน ประมาณ ๔๐ กรัม ต่อน้ำ ๒๐ ลิตร หรือตามคำแนะนำของสารเคมีแต่ละยี่ห้อ

๑.๒) โรคใบจุดดำ เชื้อราจะทำให้ขอบใบ และก้านกลางใบเป็นจุดดำขนาดเล็ก ในระยะแรก และขยายใหญ่ขึ้นกระจายไปทั่ว ถ้ารุนแรงมาก จะทำลายกาบลำต้นจนเกิดจุดดำจนทั่ว ปลายผลอ่อนจะเน่าแห้งเป็นสีดำ การป้องกันและกำจัด

(๑) หมั่นสำรวจตรวจดูสวนกล้วยเป็นประจำ

(๒) เมื่อเกิดโรคใบจุดระบาดในสวนกล้วย ให้กำจัดโดยการพ่นด้วยสารเคมี ไทแรม ๓๐ กรัม ต่อน้ำ ๒๐ ลิตร หรือตามคำแนะนำของสารเคมีแต่ละยี่ห้อ

๑.๓) โรคใบไหม้ เชื้อราจะทำให้เกิดจุดสีน้ำตาลกระจายทั่วผิวใบ หากผิวใบแห้ง การปรุงอาหารของพืชก็ลดลง กล้วยโตช้า ผลผลิตลดลง การป้องกันและกำจัด

(๑) หมั่นทำความสะอาดสวนอยู่เสมอ

(๒) ตัดใบกล้วยไปเผาทิ้ง

(๓) ฉีดสารเคมีบีบี ๔๐ กรัม ต่อน้ำ ๒๐ ลิตร หรือตามคำแนะนำของสารเคมีแต่ละยี่ห้อ

๑.๔) โรคใบจุดกระ เชื้อราทำให้ใบเป็นจุดกระ ระยะแรกจุดเป็นสีแดง และเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล หรือน้ำตาลไหม้จนเกือบดำตามแนวยาวของเส้นใบ มีผื่นสีเหลืองเกิดขึ้นรอบ ๆ จุดและผื่นอาจจะขึ้นเป็นหย่อม ๆ หรือเชื่อมติดกันเป็นทางยาวไปตามเส้นใบ บริเวณที่เป็นจะมีตุ่มนูนของเชื้อรา การป้องกันและกำจัด ฉีดพ่นสารเคมีแคปแทน ๕๐ เปอร์เซ็นต์ WP อัตรา ๓๐ กรัม ต่อน้ำ ๒๐ ลิตร

๑.๕) โรคใบจุดสีน้ำตาลเทา เริ่มจากจุดสีน้ำตาลบนผิวใบ แล้วขยายใหญ่สีน้ำตาลอ่อนตรงกลางจุดจะแห้งมีสีน้ำตาลปนเทาขอบในสีน้ำตาลและขอบนอกสีเหลือง บ้างก็มีสีขาวหรือสีขาวหม่นเป็นแนวยาวบนเส้นใบ เชื้อราจะสร้างรากเทียมไซเข้าไปในเนื้อเยื่อ ทำให้เน่า เมื่อโรคถึงขั้นที่รุนแรง เชื้อราจะขยายการทำลายไปสู่กาบลำต้นมีลักษณะเป็นเส้นดำยสีขาวคลุมอยู่ บนกาบจะเน่าและแห้งไปที่ละกาบ กล้วยจะหยุดการเจริญเติบโตอย่างเห็นได้ชัด ไม่ผลิดอก จะมีเชื้อราเจริญเติบโตออกมา ลักษณะเหมือนดอกเห็ดสีขาวหม่นปนชมพูขนาดประมาณ ๑-๓ x ๒-๓ นิ้ว ดอกเห็นค่อนข้างนุ่ม มีครีบใต้ดอก เมื่ออุณหภูมิและความชื้นเหมาะสม ถ้าเกิดโรคนี้นี้กับกล้วยหน่อเล็ก กล้วยจะไม่แตกใบ กาบเน่าและตาย การป้องกันและกำจัด ตัดส่วนที่เป็นโรคไปเผา แล้วพ่นสารเคมี คอปเปอร์ออกไซด์คลอไรด์ ๔๘ กรัม ต่อน้ำ ๒๐ ลิตร

ภาพที่ ๒.๒ โรคที่เกิดจากเชื้อรา

๒) โรคที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย

โรคเหี่ยวของกล้วยหอม เกิดจากเชื้อแบคทีเรียซึ่งจะระบาดอย่างรวดเร็ว ทำให้ใบอ่อนเหี่ยวและก้านใบหัก หน่อกล้วยที่กำลังแตกยอดจะมีสีดำ ยอดบิดแคะแกร็น และตาย ในที่สุด แสดงอาการคล้ายโรคตายพราย แต่เมื่อตัดดูลักษณะภายในลำต้นจะเป็นสีน้ำตาลแดง พบบริเวณไส้กลางต้น ขยายไปกาบ ก้านใบ เครือ ผล และหน่อตา กล้วยจะเหลืองและตายในที่สุด ภายในจะพบเนื้อเยื่อเน่าตาย เป็นช่องโหว่ เมื่อตัดกล้วยอ่อนที่เป็นโรคแช่น้ำ จะพบเชื้อแบคทีเรีย เป็นน้ำขุ่น ๆ ไหลออกมา ผลจะเน่าดำ การป้องกันและกำจัด

๒.๑) เลือกหน่อกล้วยที่ไม่มีโรคมารปลูก ตัดแต่งหน่อกล้วย และแช่น้ำยาฆ่าเชื้อก่อนปลูก

๒.๒) ทำความสะอาดมีดตัดแต่งใบกล้วย หลังการใช้งานจากต้นกล้วยที่เป็นโรค ก่อนจะนำมีดไปใช้กับกออื่น เพื่อป้องกันการติดเชื้อ

๒.๓) ขุดกล้วยที่เป็นโรคไปเผาทิ้ง ใช้ฟอร์มาลิน ๕ เปอร์เซ็นต์ ฆ่าเชื้อในหลุมกล้วย ทิ้งไว้ประมาณ ๑ เดือนก่อนจะปลูกกล้วยหน่อใหม่

ภาพที่ ๒.๓ โรคที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย

๓) โรคที่เกิดจากเชื้อไวรัส

๓.๑) โรคยอดม้วน เกิดจากเชื้อไวรัส มีแมลงประเภทปากดูดทุกชนิด เป็นพาหะ ได้แก่ เพลี้ยต่าง ๆ เชื้อโรคจะกระจายติดหน่อหรือส่วนขยายพันธุ์ ทำให้มีรอยขีดสีเขียว และจุดเล็ก ๆ ตามเส้นใบ และก้านใบ ใบใกล้เศียงจะเล็กลง เหลือง ปลายใบม้วน ถ้าระบาดมากต้นจะแคะแกร็น ใบขึ้นรวมกันเป็นกระจุก ดอกและปลีจะเจริญช้า บางครั้งเมื่อโผล่ออกมาที่ยอด ยอดจะปริ เครือเล็ก หน่อที่เกิดจากต้นกล้วยที่เป็นโรคยอดม้วนก็จะเป็นโรคตามไปด้วยการป้องกันและกำจัด คือ ทำลายส่วนต่าง ๆ ของต้นที่เป็นโรคหรือกอที่สงสัยว่าจะเป็นโรค

๓.๒) โรคใบด่าง ใบมีรอยด่างเป็นขีดสีเหลือง ยาวขนานไปกับเส้นใบ และก้านกลางใบ แล้วขยายไปสู่ผืนใบและขอบใบ ผืนใบที่เกิดอาการจะแตกออก เมื่อเป็นขั้นรุนแรงพืชจะปรุงอาหารไม่ได้ ต้นกล้วยหอมจะหยุดโต ต้นที่มีอายุน้อยจะเกิดเน่าแห้งเป็นแห่ง ๆ ในลำต้น และการระบาดของโรคมักเกิดขึ้นในฤดูหนาวมากกว่าฤดูร้อนและฤดูฝน การป้องกันและกำจัด

(๑) กำจัดวัชพืช

(๒) เมื่อพบเพลี้ยอ่อนในสวน ควรฉีดพ่นสารเคมี โอมิโทเอต ๒๐ ซีซี ต่อน้ำ ๒๐ ลิตร

ภาพที่ ๒.๔ โรคที่เกิดจากเชื้อไวรัส

๔) แมลงศัตรูพืชและการป้องกันกำจัด

๔.๑) ดั้วงวงไขเหง้า ดั้วงชนิดนี้ระยะที่เป็นตัวหนอนทำความเสียหายแก่ต้นกล้วยหอมมากกว่าตัวแก่ ตัวหนอนจะเจาะกินไขเหง้ากล้วยได้ระดับโคนต้น โดยไม่ทิ้งร่องรอยที่ชัดเจนนัก ทำลายและหยุดระบบส่งน้ำ ส่งอาหารไปเลี้ยงลำต้น เมื่อเป็นมาก ๆ แม้จะมีหนอนเพียง ๕ ตัว ในหนึ่งเหง้าก็สามารถเข้าไปทำลายกล้วยให้ตายได้ พบการทำลายได้ทุกระยะ ตั้งแต่หน่อไปถึงต้นแก่ ภายหลังตัดเครือแล้ว เมื่อตัวหนอนเจริญเติบโตเต็มที่จะเข้าเป็นดักแด้จนเป็นตัวแก่ออกมาออกเหง้า แลวโคนต้นในระดับขีดผิวดินหรือต่ำกว่าเล็กน้อย หรือรอผสมพันธุ์กันต่อไป การป้องกันและกำจัด

(๑) ทำความสะอาดสวน กำจัดเศษชิ้นส่วนของต้นกล้วย กาบกล้วย ไม้ให้เน่าเปื่อย ขึ้นและบริเวณโคนต้นไม้ให้เป็นที่วางไข่

(๒) ตัดต้นกล้วยเป็นท่อน ๆ วางสุ่มเป็นจุดในสวน ล่อให้แมลง มาวางไข่ ประมาณ ๗ วันต่อครั้ง เปิดตรวจดูช่วงเวลากลางวัน ถ้าพบตัวอ่อนหรือตัวแก่ให้ทำลาย โดยการใช้ยาฆ่าแมลง เช่น ออลดรินผสมตามสูตรที่ระบุในฉลากยา รัตโคนต้นและรอบ ๆ โคนต้น

(๓) เลือกหน่อกล้วยที่ไม่มีแมลงติดอยู่มาปลูก

๔.๒) ดั้วงวงเจาะต้น หรือดั้วงวงไขเหง้ากล้วย เป็นศัตรูที่ทำลายรุนแรงพอ ๆ กับดั้วงวงไขเหง้า แต่ตัวใหญ่กว่า ตัวหนอนจะไชเป็นรูทำลายจากโคนต้นไปถึงไส้กลางต้น จะเห็นเป็นรอยพรุนรอบต้น มักเกิดกับต้นที่โต หรือใกล้จะออกปลี หรือกำลังตกเครือ เครือจะหัก พับกลางต้นพับหักกลางต้นหรือเหี่ยวเฉาตาย การป้องกันและกำจัด

(๑) ทำความสะอาดสวน กำจัดเศษชิ้นส่วนของต้นกล้วย กาบกล้วย ไม้ให้เน่าเปื่อย ขึ้นและบริเวณโคนต้นไม้ให้เป็นที่วางไข่

(๒) ตัดต้นกล้วยเป็นท่อน ๆ วางสุ่มเป็นจุดในสวน ล่อให้แมลงมาวางไข่ ประมาณ ๗ วันต่อครั้ง เปิดตรวจดูช่วงเวลากลางวัน ถ้าพบตัวอ่อนหรือตัวแก่ให้ทำลาย โดยการใช้ยาฆ่าแมลง เช่น ออลดรินผสมตามสูตรที่ระบุในฉลากยา รัตโคนต้นและรอบ ๆ โคนต้น

(๓) เลือกหน่อกล้วยที่ไม่มีแมลงติดอยู่มาปลูก

๔.๓) ดั้วงเต่าแดง ตัวแก่ชอบกินใบตองยอดอ่อนที่ยังม้วน หรือที่คลี่ออกมาใหม่ทำให้ใบมีรอยตำหนิเป็นรูปลีเหลี่ยมเล็ก ๆ ทั่วทั้งใบ การป้องกันและกำจัด

(๑) ดูแลสวนให้สะอาดไม่เป็นที่อาศัยของแมลง

(๒) ใช้สารเคมีผสมน้ำตามอัตราส่วนที่แจ้งไว้ในฉลากฉีดพ่น ที่ยอดกล้วย หรือใบอ่อนให้ทั่ว

๔.๔) หนอนม้วนใบ เป็นหนอนหรือตัวอ่อนของผีเสื้อกลางคืน ตัวสีน้ำตาลปนเทา แต้มเหลือง ๒-๓ จุด หนอนจะกินจากริมใบเป็นทางยาว ม้วนใบซ้อนตัว จนกระทั่งเป็นดักแด้จะมีแปงขาว ๆ หุ้มตัว หนอนสามารถทำลายใบให้ขาดวินใช้ประโยชน์ไม่ได้ การป้องกันและกำจัด

(๑) ทำลายตัวหนอน

(๒) ใช้สารเคมีป้องกันและกำจัด ใช้ตามอัตราส่วนที่แจ้งในฉลากยา และผสมสารจับใบลงไปด้วย

๔.๕) หนอนกระทู้ ตัวแก่เป็นผีเสื้อขนาดเล็ก หากินในเวลากลางวัน ปีกบน สีน้ำตาลปนเทา ปีกล่างสีขาว ตัวอ่อนกินใบตอที่ยังไม่คลี่ หรือคลี่แล้วใหม่ ๆ กัดขอบใบเป็นรอยแหว่งเป็นทาง และกัดกลางใบทะลุเป็นรูกลมขนาดเท่ากับตัวหนอน ใบกล้วย หน่อกล้วยที่ออกมาใหม่ หรือหน่อที่นำมาปลูกใหม่ พอใบใหม่แตก มักพบหนอนกระทู้ตัวเล็ก ๆ กัดกินได้ผิว เมื่อหนอนตัวโตแล้ว ก็สามารถกินได้ทั้งบนใบและใต้ใบ การป้องกันและกำจัด

(๑) ทำลายตัวหนอน

(๒) ใช้สารเคมีป้องกันและกำจัด ใช้ตามอัตราส่วนที่แจ้งในฉลากยา และผสมสารจับใบลงไปด้วย

๔.๖) หนอนร่าน ตัวแก่เป็นผีเสื้อกลางคืน สีน้ำตาล หากถูกตัวจะคัน จะกินใบที่กำลังจะเป็นใบสีเขียวแก่ (หนอนชนิดนี้ กินทั้งใบกล้วยและใบมะพร้าว) การป้องกันและกำจัด

(๑) ทำลายตัวหนอน

(๒) ใช้สารเคมีป้องกันและกำจัด ใช้ตามอัตราส่วนที่แจ้งในฉลากยา และผสมสารจับใบลงไปด้วย

๔.๗) หนอนปลอก ตัวแก่เป็นผีเสื้อขนาดเล็กมีสีน้ำตาลอ่อน ชอบกินอยู่ใต้ใบแล้วเอามาทำปลอกหุ้มตัวขึ้นไปข้างหลัง พอโตขึ้นจะทำปลอกใหญ่ขึ้น และเกาะห้อยท้ายปลอกลง การป้องกันและกำจัด

(๑) ดูแลสวนให้สะอาดไม่เป็นที่อาศัยของแมลง

(๒) ใช้สารเคมีผสมน้ำตามอัตราส่วนที่แจ้งไว้ในฉลาก พ่นที่ยอดกล้วย หรือตามใบตองอ่อนให้ทั่ว

ภาพที่ ๒.๕ แมลงศัตรูพืช

ประโยชน์จากกล้วยหอมทอง กล้วยหอมทองอุดมไปด้วยแร่ธาตุและสารอาหารต่าง ๆ ที่ร่างกายควรได้รับ และให้พลังงานมากถึง ๑๐๐ กิโลแคลอรีต่อหน่วย เพราะในกล้วยหอมทอง มีน้ำตาลอยู่ ๓ ชนิด ได้แก่ ซูโครส ฟรุคโตส และกลูโคส รวมทั้งเส้นใยอาหาร ดังนั้น ร่างกายเรา

จะได้รับพลังงาน และนำไปใช้ได้ทันที แค้ก้วยหอมทอง ๒ ลูก ก็ให้พลังงานได้ถึง ๙๐ นาที และยังมีสรรพคุณอื่น ๆ อีกดังนี้

๑) คลายเครียด กล้วยหอมทองมีสาร Tryptophan เป็นกรดอะมิโนที่ร่างกายแปลงเป็น Serotonin ได้ ซึ่งเป็นสารกระตุ้นทำให้ร่างกายรู้สึกผ่อนคลาย อารมณ์สดใสและมีความสุข

๒) ลดอารมณ์หงุดหงิด อาการปวดหัว ปวดท้องของคุณผู้หญิงในช่วงก่อนหรือระหว่างมีประจำเดือน

๓) เพิ่มพลังสมอง สารอาหารที่อยู่ในกล้วยหอมทองสามารถกระตุ้นความตื่นตัวให้กับสมองได้ การทานกล้วยหอมทองเป็นอาหารเช้าช่วยให้สมองทำงานได้อย่างเต็มที่ และทานอีกในช่วงกลางวันจะทำให้รู้สึกสดชื่นและตื่นตัวได้

๔) ลดการเกิดแผลในกระเพาะและลำไส้ กล้วยหอมทองมีใยอาหารอยู่มาก จึงช่วยให้ลำไส้เล็กย่อยอาหารได้ดีขึ้น และช่วยเคลือบกระเพาะอาหารไม่ให้เกิดแผลในกระเพาะ ลดอาการจุกเสียด แน่นท้อง และช่วยลดท้องผูกอีกด้วย

๕) ลดโรคโลหิตจาง กล้วยหอมอุดมไปด้วยธาตุเหล็ก ซึ่งมีส่วนในการกระตุ้นให้ร่างกายสร้างฮีโมโกลบินให้กับเม็ดเลือดแดง จึงช่วยป้องกันการเกิดโรคโลหิตจางได้

๖) ลดความดันโลหิต ในกล้วยหอมทองมีโพแทสเซียม ผลวิจัยยืนยันว่าโพแทสเซียมในผลไม้ช่วยลดความดันโลหิตได้ จึงมีส่วนช่วยลดความเสี่ยงต่อการเป็นโรคหลอดเลือดสมองจาก ความดันโลหิตสูงได้

๗) ลดการเกิดตะคริว คนที่กล้ามเนื้อเป็นตะคริวส่วนหนึ่งมาจากการขาดหรือมีโพแทสเซียมในร่างกายต่ำ การทานกล้วยหอมทองเป็นประจำจะช่วยลดอาการดังกล่าวได้

๘) บำรุงระบบประสาท วิตามินบีในกล้วยหอมทองจะช่วยบำรุงระบบประสาท ให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขมากขึ้น

๒.๒ ข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบัน

สถานการณ์การปลูกกล้วยของประเทศไทย กล้วยหอมเป็นพืชสกุลกล้วยที่มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว มีถิ่นกำเนิดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในประเทศไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ลักษณะสำคัญของกล้วยหอม คือ เปลือกมีสีเขียวอมเหลืองเมื่อสุกแก่เนื้อสีครีมอมเหลือง รสชาติหวานนุ่ม มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว ลำต้นค่อนข้างสั้น ใบมีสีเขียวแกมม่วง ผลมีขนาดยาวประมาณ ๑๐-๒๐ ซม. กล้วยหอมนิยมบริโภคสดเป็นผลไม้ หรือนำมาประกอบอาหาร ทำขนม ทำน้ำผลไม้ เนื่องจากมีรสชาติหวานอร่อยและมีกลิ่นหอมน่ารับประทาน นอกจากนี้ยังมีคุณค่าทางโภชนาการสูง อุดมไปด้วยวิตามินและเกลือแร่ต่างๆ หลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฯลฯ นิยมปลูกกล้วยหอมเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยมีทั้งการบริโภคภายในประเทศและการส่งออกด้วย กล้วยหอมเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของหลายประเทศ โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอเมริกากลาง ประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ ได้แก่ ฟิลิปปินส์, เอกวาดอร์, คอสตาริกา และไทย ตลาดนำเข้าหลัก คือ สหรัฐอเมริกา, จีน, รัสเซีย และสหภาพยุโรป มูลค่าการค้ากล้วยหอมทั่วโลกมีมูลค่าหลายพันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี

ตลาดนำเข้ากล้วยหอมที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เป็นตลาดนำเข้ารายใหญ่ที่สุด โดยมีมูลค่านำเข้าประมาณ ๑.๘ พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ๒๐๒๑ จีน รัสเซีย และสหภาพยุโรป ก็เป็นตลาดนำเข้าสำคัญเช่นกัน สำหรับไทยถือเป็นผู้ผลิตและส่งออกกล้วยหอมรายสำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปี ๒๐๒๑ มีมูลค่าการส่งออกกล้วยหอมประมาณ ๑๙๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยตลาดส่งออก

หลักคือจีน รัสเซีย สหรัฐอเมริกาและเม็กซิโก และภูมิภาคตะวันออกกลาง อุตสาหกรรมกล้วยหอมถือเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญที่สร้างรายได้จากการส่งออกให้แก่หลายประเทศทั่วโลก และมีแนวโน้มความต้องการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ประเทศผู้ส่งออกกล้วยหอมรายใหญ่ คือ ฟิลิปปินส์ เป็นผู้ส่งออกกล้วยหอมรายใหญ่ที่สุดในโลก โดยในปี ๒๐๒๑ มีมูลค่าส่งออกประมาณ ๖๕๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ เอกวาดอร์ เป็นผู้ส่งออกอันดับ ๒ มีมูลค่าส่งออกปี ๒๐๒๑ รว ๓๒๕ ล้านดอลลาร์สหรัฐ กัสตาริกา เป็นผู้ส่งออกสำคัญในภูมิภาคอเมริกากลาง

ในประเทศไทย มีการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมในรูปแบบ "แปลงใหญ่" ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มเกษตรกร สรุปรายละเอียดแปลงใหญ่กล้วยหอมได้ดังนี้

พื้นที่แปลงใหญ่ มีการกำหนดเขตพื้นที่แปลงปลูกกล้วยหอมรวมกันในแต่ละจังหวัด โดยเชื่อมโยงระหว่างแปลงเล็กๆ ของสมาชิกแปลงใหญ่กระจายตามภูมิภาคต่างๆ เช่น ภาคตะวันออก ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น มีการวางแผนการผลิตร่วมกันภายในแปลง กลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอม ทั่วประเทศ จำนวน ๓๓ แปลง ประกอบด้วย ๑,๔๙๒ แปลงย่อยพื้นที่ รวมทั้งสิ้น ๑๖,๔๑๗ ไร่ ปริมาณการผลิต จำนวน ๗๔,๑๘๒.๔๕ ตัน ต่อปี จำนวนเกษตรกรสมาชิก ๑,๑๓๖ ราย

การบริหารจัดการ แปลงใหญ่จัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์การเกษตร มีการบริหารจัดการเป็นระบบมีคณะกรรมการบริหาร และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในด้านต่างๆ รับการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านองค์ความรู้และเงินทุน กิจกรรมเกษตรแปลงใหญ่ ร่วมกันวางแผนการผลิต กำหนดพื้นที่ปลูก ปรับปรุงบำรุงดิน จัดการน้ำและปุ๋ยใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกัน อาทิ พันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี เพื่อประหยัดต้นทุนมีระบบการรวบรวม แปรรูป และกระจายสินค้าร่วมกัน มีกระบวนการผลิตตามมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP)

จุดแข็งและประโยชน์ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตจากการรวมพลัง ได้รับการส่งเสริมองค์ความรู้และนวัตกรรมจากหน่วยงานภาครัฐ มีการรวบรวมผลผลิต และกระจายสินค้าได้ง่ายขึ้น สร้างอำนาจต่อรอง ในการกำหนดราคาและการเข้าถึงตลาด ดังนั้น การรวมกลุ่มแปลงใหญ่จึงเป็นรูปแบบที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมไทย ทั้งในด้านผลผลิต ประสิทธิภาพ และการตลาด

สถานการณ์การผลิตของไทย ในช่วง ๕ ปี (ปี ๒๕๖๒ - ๒๕๖๖) เนื้อที่ให้ผลเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๓.๐๕ ต่อปี และผลผลิต เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๕๔ ต่อปี โดยปี ๒๕๖๗ คาดว่า มีเนื้อที่ให้ผลกล้วยหอมรวมทั้งประเทศประมาณ ๔๒,๘๘๑ ไร่ ผลผลิตรวม ๑๔๘,๔๙๗ ตัน หรือเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา ร้อยละ ๐.๖๕ และร้อยละ ๐.๑๓ ตามลำดับ (ข้อมูล พยากรณ์ ณ มีนาคม สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร)

ตารางที่ ๒.๑ เนื้อที่ให้ผลผลิต ราคา และการส่งออกกล้วยหอมปี ๒๕๖๒ - ๒๕๖๖ และปี ๒๕๖๗

รายการ	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	๒๕๖๕	๒๕๖๖	GR%	๒๕๖๗
เนื้อที่ให้ผล (ไร่) ผลผลิต (ตัน)	๓๘,๐๑๙ ๑๒๙,๗๕๙	๓๙,๑๕๖ ๑๓๖,๐๖๗	๔๒,๐๐๗ ๑๔๖,๔๗๘	๔๒,๑๑๗ ๑๔๗,๔๙๔	๔๒,๖๐๕ ๑๔๘,๓๐๘	๓.๐๕ ๓.๕๔	๔๒,๘๘๑ ๑๔๘,๔๙๗
ราคา							ม.ค.-มี.ค.
- ขนาดใหญ่ (บาท/ร้อยผล)	๒๐๕.๐๐	๒๔๕.๐๐	๒๓๗.๐๐	๒๔๓.๐๐	๒๗๘.๐๐	๖.๑๙	๒๙๔.๐๐
- ขนาดเล็ก (บาท/ร้อยผล)	๕๕.๕๒	๗๔.๖๗	๖๕.๕๘	๖๔.๗๙	๗๕.๓๗	๔.๘๑	๘๓.๓๓

ตารางที่ ๒.๑ (ต่อ)

รายการ	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	๒๕๖๕	๒๕๖๖	GR%	๒๕๖๗
- ขนาดคละ (บาท/ร้อยผล)	๒๐๖	๒๒๑	๒๐๕	๒๐๑	๒๑๑	-๐.๔๗	๒๒๓
การส่งออก							ม.ค.-ก.พ.
- สดปริมาณ (ตัน)	๔,๔๗๕	๓,๔๖๔	๖,๔๔๖	๒,๖๕๐	๑,๕๒๑	-๒๑.๕๕	๒๗๖
มูลค่า(ล้านบาท)	๙๒.๒๘	๑๐๓.๗๐	๑๘๖.๐๙	๙๐.๓๔	๕๓.๓๖	-๑๑.๖๐	๘.๒๙

หมายเหตุ: ข้อมูลประมาณการ

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ๒๕๖๗

สถานการณ์การตลาด (ราคาที่เกษตรกรขายได้)

๑) กล้ายหอมขนาดใหญ่ โดยในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา ปี ๒๕๖๒ - ๒๕๖๖ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๖.๑๙ ต่อปี เพิ่มขึ้นจาก ๒๐๕ บาท/ร้อยผล ในปี ๒๕๖๒ เป็น ๒๗๘ บาท/ร้อยผล ในปี ๒๕๖๖ สำหรับเดือนมีนาคม ๒๕๖๗ มีราคา ๒๙๖ บาท/ร้อยผล

๒) กล้ายหอมขนาดเล็ก โดยในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา ปี ๒๕๖๒ -๒๕๖๖ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๔.๘๐ ต่อปี เพิ่มขึ้นจาก ๕๕.๕๒ บาท/ร้อยผล ในปี ๒๕๖๒ เป็น ๗๕.๓๗ บาท/ร้อยผล ในปี ๒๕๖๖ สำหรับเดือน มีนาคม ๒๕๖๗ มีราคา ๙๒.๕๐ บาท/ร้อยผล

๓) กล้ายหอมขนาดคละ โดยในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา ปี ๒๕๖๒ -๒๕๖๖ มีแนวโน้มลดลง ร้อยละ ๐.๔๗ ต่อปี ลดลงจาก ๒๐๖ บาท/ร้อยผลในปี ๒๕๖๒ เป็น ๒๑๑ บาท/ร้อยผลในปี ๒๕๖๖ สำหรับเดือนมีนาคม ๒๕๖๗ มีราคา ๒๒๓ บาท/ร้อยผล

แนวโน้มความต้องการกัญชงของตลาดโลก

ปริมาณการส่งออกกัญชงหอมทอง ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๒ - เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ประเทศไทย ส่งออกกัญชงหอมทองไปยัง ๒๙ ประเทศของโลก โดยมีปริมาณการส่งออกรวม ๑๗,๕๓๘.๘๘ ตัน มูลค่า ๔๘๕.๓๖ ล้านบาท ซึ่งประเทศไทยส่งออกไปประเทศญี่ปุ่นสูงสุด ปริมาณ ๙,๘๒๘.๑๓ ตัน มูลค่า ๓๑๙.๒๑ ล้านบาท รองลงมาประเทศจีน ปริมาณ ๕,๖๗๒.๕๓ ตัน มูลค่า ๑๒๓.๓๖ ล้านบาท และประเทศลาว ปริมาณ ๑,๔๓๐.๕๒ ตัน มูลค่า ๒๖.๙๘ ล้านบาท ตามลำดับ (ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ๒๕๖๖) มีโอกาสและความท้าทาย ดังนี้

๑) **โอกาสที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต** การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ในปัจจุบัน ส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้ปลูกกัญชงในรูปแบบแปลงใหญ่ ร่วมกัน ใช้กลไกศูนย์เรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรที่สามารถเข้าไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิชาการ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยมีการรวมกลุ่มกันผลิตและบริหารจัดการร่วมกัน ตลอดจนการจัดการ ด้านการตลาด เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพิ่มโอกาส ในการแข่งขัน และมีหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนรวมถึงอำนวยความสะดวก

๒) **โอกาสที่จะพัฒนาสายพันธุ์ให้เป็นที่ไปตามความต้องการของตลาดและความพอเพียงของเกษตรกร** เกษตรกรมีการเลือกสายพันธุ์ปลูกให้ตรงตามความต้องการของตลาดก่อน ซึ่งในการปลูกเลี้ยงเป็น การค้าเพื่อการส่งออกจะมีการทำสัญญาข้อตกลงล่วงหน้า การจะพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงาน ภาครัฐ และสถาบันการศึกษาเป็นหลัก ซึ่งต้องใช้เวลาในการคัดเลือก

สายพันธุ์และทำการตลาด และอาจใช้ วิธีการหาพันธุ์กล้วยหอมที่มีอยู่ในพื้นที่ ที่มีศักยภาพนำมา ส่งเสริมให้เป็นที่รู้จักของผู้บริโภค หรือการส่งเสริมกล้วยหอม GI ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ของแต่ละพื้นที่

๓) **โอกาสที่จะพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการผลิตและผลผลิต** กล้วยหอมเพื่อการส่งออก ถูกบังคับด้วยมาตรฐานการผลิตตามแต่ที่ลูกค้าปลายทางต้องการ ในขณะที่ ที่กล้วยหอมที่ผลิตเพื่อการ บริโภคภายในประเทศ พื้นที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ยังได้ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของ พื้นที่ปลูกทั้ง ประเทศ จึงเป็นความท้าทายในการสร้างความแตกต่างทางมูลค่าให้กับสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐานใน ตลาดสินค้าเกษตรในประเทศ

๔) **โอกาสที่จะพัฒนาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แปรรูปมูลค่า** จากผลกระทบจากการระบาดของ โควิด ๑๙ ทำให้การผลิตเพื่อการส่งออกในพื้นที่ หลายจังหวัด ต้องชะงักไป มีความพยายาม แปรรูปเพิ่มมูลค่ากล้วยหอมเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ จำนวนมาก

๕) **ความท้าทายที่สำคัญด้านการผลิตและการตลาด** ไทยส่งออกกล้วยหอมและผลิตภัณฑ์ แปรรูปไปยังตลาดญี่ปุ่นเพิ่ม โดยญี่ปุ่นนำเข้ากล้วย จากต่างประเทศประมาณ ปีละ ๑ ล้านตัน โดย ประเทศไทยได้โควตาส่งออก กล้วยหอม ไปญี่ปุ่น ปีละ ๔,๐๐๐ ตัน โดยไม่เสียภาษีนำเข้า แต่ปัจจุบัน ไทยส่งออกกล้วยหอมได้เพียง ปีละ ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ ตันเท่านั้น กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (๒๕๖๖) รายงานว่า คุณภาพกล้วยหอมไทยยังไม่ตรงกับตลาดความต้องการ ของญี่ปุ่น สาเหตุที่ทำให้ ไทยส่งออกได้น้อยแม้ว่าจะไม่ต้องเสียภาษีนำเข้าก็ตาม แต่ก็เพราะการแข่งขันที่รุนแรง โดยเฉพาะ คู่แข่งอย่างฟิลิปปินส์ที่ครองตลาดอยู่ที่ร้อยละ ๗๖ หรือ ๓ ใน ๔ ของตลาดกล้วยในญี่ปุ่นทั้งหมด แต่ ไทย ก็ยังมีโอกาส เพราะทางฟิลิปปินส์ประกาศขึ้นราคากว๊ายในญี่ปุ่น เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น และเกิดโรคระบาด ในกล้วยที่ทำให้ผลผลิตลดลง กล้วยหอมทอง เป็นกล้วยที่มีศักยภาพในการส่งออก มากที่สุดเมื่อเทียบกับกล้วยส่งออกอื่นๆ ด้วยคุณลักษณะที่มีรสชาติดี มีกลิ่นหอมน่ารับประทาน เปลือก บาง ไม่เหนียว สีผิวของกล้วยเมื่อสุก จะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองทอง แต่ละลูกเรียงกันอยู่ในหวีอย่าง สวยงาม ทำให้กล้วยหอมได้รับความนิยมเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งตลาดภายในประเทศและ ต่างประเทศ โดยกล้วยหอมที่เป็นการค้าในประเทศไทย มี ๒ ชนิด คือ กล้วยหอมทอง และกล้วยหอมเขียว ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่จะใช้บริโภคภายในประเทศ การส่งออก กล้วยสดและแปรรูปผลิตภัณฑ์จาก กล้วยนั้น ยังมีมูลค่าไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ

ปี ๒๕๖๖ ไทยมีการส่งออกกล้วยหอมปริมาณ ๑,๕๒๑ ตัน มูลค่า ๕๓.๓๖ ล้านบาท โดยตลาดหลัก ในการส่งออกของไทย ได้แก่ ญี่ปุ่นคิดเป็นร้อยละ ๘๔ จีนร้อยละ ๘ และกัมพูชา ร้อยละ ๓ สำหรับประเทศคู่แข่ง ได้แก่ ฟิลิปปินส์ เอกวาดอร์ เบลเยียม และคอ스타ริกา

สถานการณ์กล้วยไทยในตลาดญี่ปุ่น

ปี ๒๕๖๖ ญี่ปุ่นนำเข้ากล้วย ๑,๐๓๒,๕๑๐ ตัน โดยกล้วยเป็นผลไม้ที่มีปริมาณนำเข้ามาก ที่สุด เมื่อเทียบกับผลไม้ชนิดอื่น ปัจจุบันญี่ปุ่นปลูกกล้วยได้เองในบางพื้นที่ทางตอนใต้ของประเทศ เช่น จังหวัดโอกินาวะ และในโรงเรือนที่ต้องใช้พลังงานในการให้ความอบอุ่น แต่ปริมาณผลผลิตในประเทศ ถือว่าน้อยมาก ดังนั้น สามารถกล่าวได้ว่า "ญี่ปุ่นพึ่งพาการนำเข้ากล้วยจากต่างประเทศเกือบ ๑๐๐%" โดยแหล่งนำเข้ากล้วย ที่สำคัญของญี่ปุ่น ได้แก่ ฟิลิปปินส์มีการนำเข้ามากที่สุด จำนวน ๘๑๖,๗๘๘ ตัน หรือคิดเป็นสัดส่วนในตลาด เกือบ ๘๐% เนื่องจากในประเทศฟิลิปปินส์มีการปลูก เป็นแปลงขนาดใหญ่ และต้นทุนค่าขนส่งถูกเมื่อเทียบกับ แหล่งนำเข้าอื่นๆ เพราะประเทศฟิลิปปินส์ตั้งอยู่ใกล้กับ ประเทศญี่ปุ่นมากกว่า นอกจากนั้น ส่วนใหญ่จะเป็น การนำเข้าจากประเทศในภูมิภาคอเมริกากลาง

และอเมริกาใต้ สำหรับกล้วยจากประเทศไทย ในปี ๒๕๖๖ มีปริมาณนำเข้า ๑,๓๔๕ ตัน ครอบคลุม
แบ่งตลาด ๐.๑๓% หรือเป็นอันดับที่ ๑๐ ตามปริมาณ

(แหล่งที่มา : สถิติการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงการคลังญี่ปุ่น)

ราคานำเข้าต่อหน่วยพบว่า กล้วยจากอินโดนีเซียมีราคาถูกที่สุด กิโลกรัมละ ๑๐๕ เยน
(คิดเป็นเงินไทย ๒๖.๐๖ บาท) รองลงมาได้แก่ กัวเตมาลา (๑๑๘ เยน) (คิดเป็นเงินไทย ๒๙.๒๙ บาท)
และเอกวาดอร์ (๑๒๐ เยน) (คิดเป็นเงินไทย ๒๙.๗๙ บาท) ตามลำดับ สำหรับกล้วยจากฟิลิปปินส์
ซึ่งครอบคลุมแบ่งตลาดมากที่สุด มีราคา ๑๓๑ เยนต่อกิโลกรัม (คิดเป็นเงินไทย ๓๒.๕๒ บาท)
และกล้วยจากประเทศไทยมีราคา ๑๔๙ เยนต่อกิโลกรัม (คิดเป็นเงินไทย ๓๖.๙๙ บาท)

ฤดูกาลนำเข้า โดยกล้วยเป็นสินค้าที่มีการนำเข้าค่อนข้างสม่ำเสมอทั้งปี ซึ่งมีเฉพาะบางช่วง
และบางประเทศเท่านั้นที่มีปริมาณการนำเข้ากระจุกตัวบ้าง ในส่วนของกล้วยจากประเทศไทยตาม
สถิติในปี ๒๕๖๖ มีการนำเข้ามากในช่วงเดือนมกราคมและตุลาคมโดยเปรียบเทียบ ปัจจัยสำคัญ
ประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการแข่งขันด้านราคา ได้แก่ สิทธิพิเศษทางภาษี ซึ่งกล้วย
จากบางประเทศมีอัตราภาษีนำเข้าร้อยละ ๐ (ปลอดภาษี) เลยอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ประเทศ
ดังกล่าวครองส่วนแบ่งตลาดค่อนข้างสูง เช่น ฟิลิปปินส์ ภาษีนำเข้า ๐% สำหรับ ๗ สายพันธุ์ ตลอดทั้ง
ปี กล้วยจากประเทศเม็กซิโก เปรู และลาว ก็มีภาษีนำเข้า ๐% ตลอดปีเช่นกัน ในส่วนของกล้วยจาก
ประเทศไทย และอินโดนีเซีย มีการกำหนดโควตาภาษีนำเข้า ๐% จำนวน ๘,๐๐๐ ตัน ตลอดทั้งปี
และหากเป็นการนำเข้า นอกโควตาจะจ่ายภาษี ๑๐% ในช่วงวันที่ ๑ เมษายน - ๓๐ กันยายน และ
๒๐% ในช่วง ๑ ตุลาคม - ๓๑ มีนาคม ของปีถัดไป ในอนาคตอันใกล้การขอเจรจาขยายโควตาอาจเป็น
หนทางหนึ่งในการยกระดับความสามารถในการแข่งขันให้กับกล้วยจากประเทศไทย

แนวโน้มการนำเข้ากล้วยของญี่ปุ่น มีประเด็นซึ่งเป็นที่น่าสังเกตเกี่ยวกับแหล่งนำเข้า ดังนี้
ไต้หวัน ในปี ๒๐๑๐ เคยครองตำแหน่งเป็นแหล่งนำเข้าอันดับสาม รองจากฟิลิปปินส์และเอกวาดอร์
ปรากฏว่าการนำเข้าได้ลดลงเรื่อยมา จนปัจจุบันอยู่ที่อันดับ ๘ ของปริมาณนำเข้ารวม ทั้งนี้ ตั้งแต่
ญี่ปุ่นเริ่มนำเข้ากล้วยเมื่อปี ๑๙๔๙ ไต้หวันเป็นแหล่งนำเข้าแห่งเดียวมาโดยตลอด จนถึงประมาณต้น
ทศวรรษ ๑๙๖๐ ได้เริ่มมีการนำเข้าจากฟิลิปปินส์และเอกวาดอร์ และในปี ๑๙๖๓ เอกวาดอร์ได้แย่ง
ชิงตำแหน่งแหล่งนำเข้าหลักของญี่ปุ่นไป จนกระทั่งในปี ๑๙๗๔ ปรากฏว่าฟิลิปปินส์ได้ขยับขึ้นเป็น
แหล่งนำเข้าอันดับหนึ่งและครองตำแหน่งนี้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ผู้นำเข้าให้ความเห็นว่า กล้วยจาก
ไต้หวันปลูกโดยเกษตรกรรายย่อย ปริมาณการผลิตและคุณภาพไม่สม่ำเสมอ ราคาไม่สามารถแข่งขัน
ได้ เมื่อเทียบกับกล้วยจากฟิลิปปินส์ซึ่งมีการปลูกเป็น Plantation โดยบริษัทข้ามชาติรายใหญ่ มีการ
ควบคุมคุณภาพและมีผลผลิตที่สม่ำเสมอ จึงมีความสามารถในการแข่งขันสูง จนสามารถแย่งชิงการ
เป็นแหล่งนำเข้าหลักของญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าฟิลิปปินส์จะเป็นแหล่งนำเข้าอันดับหนึ่งตั้งแต่นั้น
มา แต่พบว่าตั้งแต่ประมาณปี ๒๐๑๐ เป็นต้นมา การนำเข้าจากฟิลิปปินส์ มีแนวโน้มลดลงเรื่อยมา
ตามลำดับ แม้ว่าจะยังคงการเป็นแหล่งนำเข้าหลักของญี่ปุ่นก็ตาม

แหล่งนำเข้าที่กำลังถูกจับตามอง คือ เวียดนาม ซึ่งมีแนวโน้มขยายตัวอย่างโดดเด่นตั้งแต่
เริ่มมีการนำเข้าเมื่อปี ๒๐๑๕ ผู้นำเข้าให้ความเห็นว่ากล้วยจากเวียดนามมีความสามารถในการ
แข่งขันทั้งด้านราคาและคุณภาพ และได้รับความนิยมจากผู้บริโภคว่ามีรสชาติดี แม้ว่าปัจจุบัน ยังมี
ส่วนแบ่งตลาดนำเข้าเพียงร้อยละ ๖ แต่คาดการณ์ว่ากล้วยจากเวียดนามจะยังคงขยายส่วนแบ่งตลาด
เพิ่มขึ้นต่อไป สำหรับการนำเข้าจากไทย มีความผันผวนค่อนข้างมาก โดยมีปริมาณไม่สม่ำเสมอ ในปี
๒๐๒๓ ญี่ปุ่นนำเข้าจากไทยเป็นปริมาณ ๑,๓๔๕ ตัน มูลค่า ๒๐๑ ล้านบาท (ประมาณ ๕๗ ล้านบาท)

โดยเป็นพันธุ์กล้วยหอมทอง (Gros Michel) ทั้งนี้ แม้ว่าไทยได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีภายใต้มาตรการโควตาภาษี (Tariff Quota) ของความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) โดยมีอัตราภาษีเป็นศูนย์ภายในจำนวนโควตา ๘,๐๐๐ ตันต่อปี แต่ไทยยังไม่สามารถส่งออกถึงปริมาณดังกล่าวไปยังตลาดญี่ปุ่นได้

จำนวนแหล่งเพาะพันธุ์กล้วย และจำนวนการผลิต

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๖๖) รายงานว่า กล้วยหอมเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งของประเทศไทย แหล่งปลูกที่สำคัญสูงสุด ๕ จังหวัด ได้แก่ จังหวัด เพชรบุรี ปทุมธานี ชุมพร สระบุรี และจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี ๒๕๖๓ - ๒๕๖๖ ปริมาณพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองเพิ่มมากขึ้น การขยายพันธุ์หน่อพันธุ์กล้วยหอมทองจึงมีความสำคัญ เพื่อให้ได้กล้วยหอมทองมีสายพันธุ์คงที่ตามที่ต้องการ การขยายพันธุ์มีหลายวิธี เช่น การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ การขยายพันธุ์โดยแบ่งหน่อ การเลือกหน่อต้องมีใบแคบที่เกิดขีดโคนต้นแม่ โคนต้นแม่มีลักษณะอวบ สมบูรณ์ซึ่งจะเป็นต้นกล้วยที่แข็งแรงให้ผลผลิตดี ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตร มีศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ดีจำนวน ๑๐ แห่ง ตั้งอยู่ตามภูมิภาคของประเทศไทย จำนวนเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อต่อปี ประมาณ ๔๔,๖๐๐ ตัน การขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เพื่อให้เกษตรกรได้ปลูกกล้วยหอมทองที่เป็นสายพันธุ์ดี ให้ผลผลิตสูงทนต่อโรค และแมลงศัตรูพืช และเป็นที่ต้องการของตลาด ด้วยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ รวมทั้ง ยังมีเกษตรกรที่เปิดธุรกิจการเพาะขยายพันธุ์เพื่อจำหน่ายด้วยเช่นกัน

ศูนย์ขยายพันธุ์กล้วยหอมทอง ของกรมส่งเสริมการเกษตร ที่ดำเนินการขยายพันธุ์ ๑๐ แห่ง ดังนี้ (๑) ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ ๑ จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๕,๐๐๐ ตัน (๒) ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ ๒ จังหวัดตรัง จำนวน ๑,๐๐๐ ตัน (๓) ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ ๓ จังหวัดนครราชสีมา ไม่ระบุจำนวน (๔) ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ ๔ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๑๕,๐๐๐ ตัน (๕) ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ ๕ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน ๒,๐๒๐ ตัน (๖) ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ ๖ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน ๑,๐๐๐ ตัน (๗) ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ ๗ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๒,๕๐๐ ตัน (๘) ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ ๘ จังหวัดลำพูน ไม่ระบุจำนวน (๙) ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ ๙ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๑,๐๐๐ ตัน และ (๑๐) ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ ๑๐ จังหวัดอุดรธานี ไม่ระบุจำนวน ตัวอย่างศูนย์จำหน่ายหน่อพันธุ์ของเอกชน เช่น ฟาร์มประทาน, ฟาร์มนครราชสีมา, กล้วยหอมทองปทุมคุณปี จังหวัดนครนายก, สวนเจริญพันธุ์กล้วยหอมทอง จังหวัดปทุมธานี, ร้านสวนพันธุ์ไม้ปลอด จังหวัดนครนายก, Golf farm สวนกล้วยหอมทอง จังหวัดเพชรบุรี กล้วยหอมทองบ้านลาด เพชรบุรี, สวนแม่ละออ กล้วยหอมทอง จังหวัดเพชรบุรี, สวนกล้วยหอมทองลุงจำ จังหวัดพิษณุโลก, กล้วยหอมทองบางกระทุ่มจังหวัดพิษณุโลก, กล้วยหอมทองเชียงราย จังหวัดเชียงราย กล้วยหอมทองเชียงใหม่ By Northstar Agritech จังหวัดเชียงใหม่, กล้วยหอมทองพ่อเนตรแม่แดง จังหวัดเชียงใหม่

การขนส่งกล้วยหอมทองไปยังต่างประเทศ

การขนส่งกล้วยหอมทองจากประเทศที่ปลูกหรือไปผลิต ไปจำหน่ายยังตลาด ต่างประเทศนั้น อาจมีการขนส่งทั้งทางเรือ และทางอากาศ แต่การขนส่งทางอากาศจะมีค่าขนส่งที่สูงกว่าการขนส่งทางเรือ เนื่องจากการขนส่งทางอากาศจะช่วยในเรื่องเวลาที่รวดเร็วกว่าการขนส่งทางเรือ แต่การขนส่งทางเรือจะเป็นที่นิยมมากกว่าในปัจจุบัน เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่าการขนส่ง ทางอากาศ การขนส่งทางเรือใช้เวลา ๑๐-๑๔ วัน ซึ่งต้องบรรจุในตู้เย็นตลอด เนื่องจากกล้วยทั้งหวี ยังเป็นสิ่งมีชีวิต และมีอายุสั้น แม้จะตัดเครือจากต้นแล้วก็ตาม ดังนั้นเพื่อยืดอายุการเก็บรักษากล้วยระหว่างขนส่งจึงจำเป็นต้องชะลอกิจกรรมพื้นฐาน เช่น การคายน้ำ การหายใจ สร้างและปล่อยสารบางอย่าง

ให้ช้าลงหรือให้มีเพียงเล็กน้อยโดยควรระวังอย่างยิ่งสำหรับการขนส่ง ต้องหมั่นตรวจสอบอยู่เสมอ อย่ำให้อุณหภูมิตำลงกว่าที่กำหนดไว้ เพราะจะทำให้เกิดการสูญเสีย ส่งผลให้สีไม่สวย และภายใน กล้วยหอมทองไม่ดีด้วย (นางสาวอานันท์พิมพ์ โทบารมีกุล ๒๕๖๒)

ปัญหาการผลิตกล้วยหอมทองของประเทศไทย

๑) ด้านปริมาณการผลิต ปริมาณการผลิตกล้วยที่ป้อนเข้าสู่ตลาดไม่แน่นอน ขึ้นกับปัจจัย ต่างๆ เช่นภัยธรรมชาติ ภาวะเศรษฐกิจ เป็นต้น ควรมีการวางแผนการผลิต เพื่อให้ผลผลิตออกสู่ตลาด ในปริมาณที่เพียงพอต่อตลาดส่งออก หากมีปริมาณการผลิตไม่เพียงพอ จะส่งผลให้ไทยต้องสูญเสีย ส่วนแบ่งตลาดต่างประเทศให้กับคู่แข่งรายอื่นๆ จะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกได้ รวมถึงรายได้หลัก ของไทยที่มาจาก การส่งออก โดยเฉพาะสินค้าการเกษตรกล้วยหอมทอง

๒) ด้านคุณภาพ กล้วยมีข้อจำกัดของตัวสินค้าเอง เนื่องจากเป็นผลไม้ที่มีเปลือกบาง ทำให้ เป็นรอยตำและช้ำง่าย รวมไปถึงอายุการเก็บรักษาค่อนข้างสั้น ดังนั้นการขนส่งนับตั้งแต่เริ่มเก็บเกี่ยว จนกระทั่งถึงตลาดปลายทาง จึงจำเป็นต้องมีความรอบคอบและประณีตในการเก็บเกี่ยว

๓) ด้านประสิทธิภาพการตลาด การขนส่งแต่ละขั้นตอนมีความละเอียดอ่อน และซับซ้อน ไม่ ว่าจะเป็นการคัดเลือกขนาด สี การถนอมคุณภาพ เช่น ปัญหาการกำจัดแมลง การให้ปุ๋ย เป็นต้น และ แมลงซึ่งเป็นศัตรูสำคัญ ในขั้นตอนการบรรจุหีบห่อ การเจรจากับผู้ซื้อ ตลอดจนการหาตลาด ต่างประเทศ ผู้ส่งออกต้องใช้ความสามารถในการทำตลาดต่างประเทศ อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงตลาด ภายในประเทศอีกด้วย

๔) ด้านมาตรฐานกล้วย ปัจจุบันมีข้อกำหนดมาตรฐานเดียวกันในตลาดต่างประเทศ ที่ส่งออก เพราะบริษัทที่ส่งออกแต่ละรายได้ทำมาตรฐานของตนเองขึ้น จึงทำให้กล้วยจากประเทศ ไทยที่วางจำหน่ายในตลาดต่างประเทศนั้นยังไม่ีมาตรฐานเดียวกันทั้งคุณภาพและราคา ทำให้ผู้ซื้อ ตัดสินใจยาก

๕) มาตรการก่อนเก็บเกี่ยวและหลังเก็บเกี่ยว ซึ่งกล้วยจะมีคุณภาพดี เก็บได้นาน ไม่เน่าเสีย ง่ายนั้น ต้องอาศัยการดูแลรักษา การกำหนดอายุการเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติดูแลหลังเก็บเกี่ยว ที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น มีการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยเฉพาะอย่างยิ่งเชื้อรา ซึ่งเป็นสาเหตุหลัก ที่สำคัญที่ทำให้กล้วยเน่าเสียง่าย ควรมีการเก็บเกี่ยวในระยะที่เหมาะสม เช่นกล้วยหอมทองต้องเก็บ ระยะที่ผลยังเป็นเหลี่ยมอยู่ เพื่อยืดอายุการเก็บรักษาให้ยาวนาน ไม่เน่าเสียก่อนถึงมือผู้บริโภค

การขนส่งกล้วยหอมทองไปยังต่างประเทศ

การขนส่งกล้วยหอมทองจากประเทศที่ปลูกหรือไปผลิต ไปจำหน่ายยังตลาด ต่างประเทศ นั้น อาจมีการขนส่งทั้งทางเรือ และทางอากาศ แต่การขนส่งทางอากาศจะมีค่าขนส่งที่สูงกว่าการขนส่ง ทางเรือ เนื่องจากการขนส่งทางอากาศจะช่วยในเรื่องเวลาที่รวดเร็วกว่าการขนส่งทางเรือ แต่การ ขนส่งทางเรือจะเป็นที่นิยมมากกว่าในปัจจุบัน เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่าการขนส่ง ทางอากาศ การขนส่งทางเรือใช้เวลา ๑๐-๑๔ วัน ซึ่งต้องบรรจุในตู้เย็นตลอด เนื่องจากกล้วยทั้งหวี ยังเป็น สิ่งมีชีวิต และมีอายุสั้น แม้จะตัดเครือจากต้นแล้วก็ตาม ดังนั้นเพื่อยืดอายุการเก็บรักษากล้วยระหว่าง ขนส่งจึงจำเป็นต้องชะลอกิจกรรมพื้นฐาน เช่น การคายน้ำ การหายใจ สร้างและปล่อยสารบางอย่าง ให้ช้าลงหรือให้มีเพียงเล็กน้อยโดยควรระวังอย่างยิ่งสำหรับการขนส่ง ต้องหมั่นตรวจสอบอยู่เสมอ อย่ำให้อุณหภูมิตำลงกว่าที่กำหนดไว้ เพราะจะทำให้เกิดการสูญเสีย ส่งผลให้สีไม่สวย และภายใน กล้วยหอมทองไม่ดีด้วย (นางสาวอานันท์พิมพ์ โทบารมีกุล ๒๕๖๒)

ปัญหาการผลิตกล้วยหอมทองของประเทศไทย

๑) ด้านปริมาณการผลิต ปริมาณการผลิตกล้วยที่ป้อนเข้าสู่ตลาดไม่แน่นอน ขึ้นกับปัจจัยต่างๆ เช่นภัยธรรมชาติ ภาวะเศรษฐกิจ เป็นต้น ควรมีการวางแผนการผลิต เพื่อให้ผลผลิตออกสู่ตลาดในปริมาณที่เพียงพอต่อตลาดส่งออก หากมีปริมาณการผลิตไม่เพียงพอ จะส่งผลให้ไทยต้องสูญเสียส่วนแบ่งตลาดต่างประเทศให้กับคู่แข่งรายอื่นๆ จะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกได้ รวมถึงรายได้หลักของไทยที่มาจากการส่งออก โดยเฉพาะสินค้าการเกษตรกล้วยหอมทอง

๒) ด้านคุณภาพ กล้วยมีข้อจำกัดของตัวสินค้าเอง เนื่องจากการเป็นผลไม้ที่มีเปลือกบาง ทำให้เป็นรอยดำและช้ำง่าย รวมไปถึงอายุการเก็บรักษาค่อนข้างสั้น ดังนั้นการขนส่งนับตั้งแต่เริ่มเก็บเกี่ยวจนกระทั่งถึงตลาดปลายทาง จึงจำเป็นต้องมีความรอบคอบและประณีตในการเก็บเกี่ยว

๓) ด้านประสิทธิภาพการตลาด การขนส่งแต่ละขั้นตอนมีความละเอียดอ่อน และซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นการคัดเลือกขนาด สี การถนอมคุณภาพ เช่น ปัญหาการกำจัดแมลง การให้ปุ๋ย เป็นต้น และแมลงซึ่งเป็นศัตรูสำคัญ ในขั้นตอนการบรรจุหีบห่อ การเจรจากับผู้ซื้อ ตลอดจนการหาตลาดต่างประเทศ ผู้ส่งออกต้องใช้ความสามารถในการทำตลาดต่างประเทศ อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงตลาดภายในประเทศอีกด้วย

๔) ด้านมาตรฐานกล้วย ปัจจุบันมีข้อกำหนดมาตรฐานเดียวกันในตลาดต่างประเทศที่ส่งออก เพราะบริษัทที่ส่งออกแต่ละรายได้ทำมาตรฐานของตนเองขึ้น จึงทำให้กล้วยจากประเทศไทยที่วางจำหน่ายในตลาดต่างประเทศนั้นยังไม่มีมาตรฐานเดียวกันทั้งคุณภาพและราคา ทำให้ผู้ซื้อตัดสินใจยาก

๕) มาตรการก่อนเก็บเกี่ยวและหลังเก็บเกี่ยว ซึ่งกล้วยจะมีคุณภาพดี เก็บได้นาน ไม่เน่าเสียง่ายนั้น ต้องอาศัยการดูแลรักษา การกำหนดอายุการเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติดูแลหลังเก็บเกี่ยว ที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น มีการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยเฉพาะอย่างยิ่งเชื้อรา ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่สำคัญที่ทำให้กล้วยเน่าเสียง่าย ควรมีการเก็บเกี่ยวในระยะที่เหมาะสม เช่นกล้วยหอมทองต้องเก็บระยะที่ผลยังเป็นเหลี่ยมอยู่ เพื่อยืดอายุการเก็บรักษาให้ยาวนาน ไม่เน่าเสียก่อนถึงมือผู้บริโภค

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลกายภาพของจังหวัดหนองบัวลำภู

๓.๑ ข้อมูลด้านกายภาพของจังหวัดหนองบัวลำภู

๑) ลักษณะทางภูมิศาสตร์

(๑) ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๗ องศาเหนือ และเส้นแวงที่ ๑๐๒ องศาตะวันออก อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑๐ (กรุงเทพฯ - นครราชสีมา - ขอนแก่น - อุดรธานี - หนองบัวลำภู) เป็นระยะทางประมาณ ๖๐๘ กิโลเมตร โดยห่างจากจังหวัดอุดรธานี - หนองบัวลำภู ตามเส้นทางหลวงหมายเลข ๒๑๐ (อุดรธานี - เลย) ประมาณ ๔๖ กิโลเมตร หรือตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๒๘ (กรุงเทพฯ - สี่คิ้ว - ชัยภูมิ - ชุมแพ - ศรีบุญเรือง - หนองบัวลำภู) ประมาณ ๕๑๘ กิโลเมตร มีขนาดพื้นที่ รวมทั้งจังหวัด ๓,๘๕๙.๑ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๒,๔๑๑,๙๓๗.๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๗ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และร้อยละ ๐.๗๕ ของประเทศ (พื้นที่ประเทศ ๕๑๓,๐๒๙ ตารางกิโลเมตร หรือ ๓๒๐,๖๙๖,๘๙๘,๑๒๕ ไร่)

ภาพที่ ๓.๑ อาณาเขตจังหวัดหนองบัวลำภู

(๒) อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอน้ำโสม อำเภอบ้านฝือ จังหวัดอุดรธานี
- ทิศตะวันออกเฉียง ติดต่อกับอำเภอบ้านฝือ อำเภอกุดจับอำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอสีชมภู อำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอภูกระดึง อำเภอวังสะพุง อำเภอผาขาว อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

(๓) สภาพพื้นที่ (ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดิน ข้อมูล : ณ เดือนเมษายน ๒๕๖๗)

ลักษณะภูมิประเทศของหนองบัวลำภูส่วนใหญ่จะเป็นแอ่งที่ราบมีภูเขาล้อมรอบ เทือกเขาที่สำคัญ คือเทือกเขาภูพานอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดหนองบัวลำภู โดยทอดแนวยาวมาจากริมฝั่งแม่น้ำโขงตอนเหนือของอำเภอสังคม จังหวัดหนองคายผ่านเข้ามาเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานีและเข้าสู่เขตอำเภอสุวรรณคูหาจังหวัดหนองบัวลำภู และเข้าไปเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นผ่านไปกาฬสินธุ์, สกลนคร และ จังหวัดนครพนม

จังหวัดหนองบัวลำภูมีพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงบางส่วนเป็นพื้นที่ลูกคลื่นตอนต้น ถึงตอนลี้กมีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๒๐๐ เมตรทางตอนบนของจังหวัดจะเป็นพื้นที่ภูเขาสูง แล้วลาดไปทางทิศใต้และทิศตะวันออกพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินปนทรายและลูกรัง ไม่สามารถเก็บน้ำหรืออุ้มน้ำในฤดูแล้งได้

(๔) ลักษณะดิน (ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดิน)

ดินส่วนใหญ่ในจังหวัดหนองบัวลำภู ดินชั้นบนเป็นดินร่วนปนทรายหน้าดินค่อนข้างตื้น ชั้นล่างยังคงเป็นดินเหนียว ดินลูกรัง มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอศรีบุญเรือง อำเภอโนนสังและอำเภอเมือง ส่วนดินเหนียวปนทรายชั้นล่างเป็นดินลูกรังอยู่ในเขตอำเภอสุวรรณคูหา

- กลุ่มดินที่เหมาะสมแก่การทำนา จะอยู่ตอนกลางและตอนล่างของจังหวัดบริเวณ อำเภอเมืองหนองบัวลำภู อำเภอโนนสัง อำเภอศรีบุญเรืองบางส่วน

- กลุ่มดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่ที่ทนทานต่อความแห้งแล้ง ส่วนใหญ่ กระจายอยู่บริเวณตอนกลางและตอนล่างของจังหวัด ในเขตอำเภอเมืองหนองบัวลำภู อำเภอศรีบุญเรือง อำเภอโนนสัง และมีบางส่วนอยู่ทางเหนือของอำเภอสุวรรณคูหา

- กลุ่มดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจ ไม้ผล จะอยู่ทางตะวันตกของจังหวัด ในอำเภอนากลาง อำเภอศรีบุญเรือง

- กลุ่มดินซึ่งเหมาะสำหรับการเพาะปลูกป่าไม้โตเร็ว เพื่อการใช้สอยและปลูกป่า ธรรมชาติ จะอยู่ทางตะวันตกของจังหวัด บริเวณอำเภอสุวรรณคูหา อำเภอนากลาง อำเภอศรีบุญเรือง บางส่วนของอำเภอโนนสังและริมสุดด้านตะวันออกของอำเภอสุวรรณคูหา อำเภอเมือง หนองบัวลำภู อำเภอโนนสัง

- กลุ่มดินที่เหมาะสมสำหรับเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ในอำเภอนา กลาง อำเภอเมืองหนองบัวลำภู อำเภอศรีบุญเรือง บางส่วนของอำเภอโนนสัง อำเภอสุวรรณคูหา

๒) ลักษณะภูมิอากาศ

(๑) ฤดูกาล (ที่มา :สถานีอุตุนิยมวิทยา)

ลักษณะภูมิอากาศในจังหวัดหนองบัวลำภูแบ่งออกเป็น ๓ ฤดูเช่นเดียวกับกับ จังหวัดอื่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาวสภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป ขึ้นอยู่กับมรสุมที่พัดผ่านประจำปีจัดอยู่ในประเภทภูมิอากาศแบบพื้นเมืองร้อนเฉพาะฤดูคือจะมีฝนตก เฉพาะฤดูกาลสลับกับมีช่วงแห้งแล้งที่เห็นได้ชัดเจนซึ่งแต่ละฤดูจะมีอุณหภูมิแตกต่างกัน ดังนี้

ฤดูหนาว : อุณหภูมิต่ำเฉลี่ยประมาณ ๑๕ - ๑๖ องศาเซลเซียส อยู่ในช่วงเดือน ธันวาคม - มกราคม ของทุกปี

ฤดูร้อน : อุณหภูมิต่ำเฉลี่ยประมาณ ๓๕ - ๓๖ องศาเซลเซียส อยู่ในช่วงเดือน เมษายน - พฤษภาคม ของทุกปี

ฤดูฝน : อุณหภูมิต่ำเฉลี่ยประมาณ ๒๐ - ๒๔ องศาเซลเซียส (ในวันที่มีฝนตก) อยู่ในช่วงเดือนมิถุนายน - พฤศจิกายน ของทุกปี

(๒) ปริมาณน้ำฝน (ข้อมูล ๔ ปี) จังหวัดหนองบัวลำภู ปริมาณน้ำฝนตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๖ - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๖ มีปริมาณฝนตก ๑,๒๖๑.๑ มิลลิเมตร โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๕ มีฝนตกทั้งปี ๑,๔๕๖.๖ มิลลิเมตร

ตารางที่ ๓.๑ การคาดหมายฝน พ.ศ. ๒๕๖๗ เปรียบเทียบกับค่าปกติ

ภาค	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
เหนือ	ต่ำกว่า ค่าปกติ	ใกล้เคียง-สูง กว่า ค่าปกติ	ต่ำกว่า ค่าปกติ	ใกล้เคียง-สูง กว่า ค่าปกติ	ใกล้เคียง-สูง กว่า ค่าปกติ
ตะวันออกเฉียงเหนือ	ต่ำกว่า ค่าปกติ	ใกล้เคียง-สูง กว่า ค่าปกติ	ต่ำกว่า ค่าปกติ	ต่ำกว่า ค่าปกติ	ใกล้เคียง-สูง กว่า ค่าปกติ
กลาง	ต่ำกว่า ค่าปกติ	ต่ำกว่า ค่าปกติ	ใกล้เคียง-สูง กว่า ค่าปกติ	ใกล้เคียง-สูง กว่า ค่าปกติ	ใกล้เคียง-สูง กว่า ค่าปกติ
ตะวันออก	ต่ำกว่า ค่าปกติ	น้อยกว่าค่า ปกติ	ใกล้เคียง-สูง กว่า ค่าปกติ	ใกล้เคียง-สูง กว่า ค่าปกติ	ใกล้เคียง-สูง กว่า ค่าปกติ
ใต้ฝั่งตะวันตก (อ่าวไทย)	สูงกว่าค่า ปกติ	ใกล้เคียง ค่าปกติ	ต่ำกว่า ค่าปกติ	ต่ำกว่า ค่าปกติ	ต่ำกว่า ค่าปกติ
ใต้ฝั่งตะวันตก (อันดามัน)	สูงกว่าค่า ปกติ	ต่ำกว่า ค่าปกติ	ใกล้เคียง-สูง กว่า ค่าปกติ	ต่ำกว่า ค่าปกติ	ต่ำกว่า ค่าปกติ
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	ต่ำกว่า ค่าปกติ	ใกล้เคียง-สูง กว่า ค่าปกติ	ต่ำกว่า ค่าปกติ	ใกล้เคียง-สูง กว่า ค่าปกติ	ใกล้เคียง-สูง กว่า ค่าปกติ

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาหนองบัวลำภู ข้อมูล ณ วันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๗

ตารางที่ ๓.๒ การคาดหมายปริมาณฝน (มิลลิเมตร) ในฤดูฝน พ.ศ. ๒๕๖๗

ภาค	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.
เหนือ	๔๐ - ๖๐	๑๐๐ - ๑๔๐	๑๓๐ - ๑๗๐	๑๓๐ - ๑๗๐	๒๔๐ - ๒๙๐
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๕๐ - ๘๐	๑๓๐ - ๑๗๐	๑๘๐ - ๒๐๐	๑๗๐ - ๒๑๐	๒๕๐ - ๓๐๐
กลาง	๔๐ - ๖๐	๙๐ - ๑๒๐	๑๓๐ - ๑๗๐	๑๓๐ - ๑๗๐	๑๗๐ - ๒๑๐
ตะวันออก	๖๐ - ๙๐	๑๒๐ - ๑๖๐	๒๖๐ - ๓๑๐	๒๖๐ - ๓๑๐	๒๖๐ - ๓๑๐
ใต้ฝั่งตะวันตก (อ่าวไทย)	๕๐ - ๘๐	๑๐๐ - ๑๔๐	๑๑๐ - ๑๕๐	๑๑๐ - ๑๕๐	๑๑๐ - ๑๕๐
ใต้ฝั่งตะวันตก (อันดามัน)	๑๐๐ - ๑๔๐	๒๘๐ - ๓๓๐	๓๔๐ - ๓๙๐	๓๒๐ - ๓๗๐	๓๘๐ - ๔๓๐
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	๕๐ - ๘๐	๑๒๐ - ๑๖๐	๑๙๐ - ๒๓๐	๒๐๐ - ๒๕๐	๒๒๐ - ๒๗๐

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาหนองบัวลำภู ข้อมูล ณ วันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๗

หมายเหตุ : ค่าปกติหมายถึงปริมาณฝนเฉลี่ยในคาบ ๓๐ ปี

ตารางที่ ๓.๓ ปริมาณน้ำฝนของจังหวัดหนองบัวลำภู ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๖

ปี	ปริมาณน้ำฝนต่อปี (มม.)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี(มม.)
น้ำฝน ปี ๒๕๖๐	๑,๖๐๘	๔.๓๘
น้ำฝน ปี ๒๕๖๑	๑,๓๑๓.๗	๓.๕๙
น้ำฝน ปี ๒๕๖๒	๑,๐๔๙.๒	๒.๘๖
น้ำฝน ปี ๒๕๖๓	๙๖๔.๕	๒.๖๔
น้ำฝน ปี ๒๕๖๔	๑,๒๗๒.๑	๓.๘๐
น้ำฝน ปี ๒๕๖๕	๑,๔๕๖.๖	๓.๙๙
น้ำฝน ปี ๒๕๖๖	๑,๒๖๑.๑	๓.๔๖

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาหนองบัวลำภู ข้อมูล ณ เมษายน ๒๕๖๗

(๓) อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์

ตารางที่ ๓.๔ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์สูงสุด - ต่ำสุด ของจังหวัดหนองบัวลำภู ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๖

ปี	อุณหภูมิเฉลี่ยต่อปี (°C)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)		
	สูงสุดเฉลี่ย	ต่ำสุดเฉลี่ย	เฉลี่ยทั้งปี	สูงสุดเฉลี่ย	ต่ำสุดเฉลี่ย	เฉลี่ยทั้งปี
ปี ๒๕๖๐	๓๒.๑๘	๒๒.๓๙	๒๖.๕๙	๙๒.๓๗	๕๖.๔๐	๗๕.๙๗
ปี ๒๕๖๑	๓๒.๓๓	๒๒.๐๙	๒๖.๕๒	๙๒.๔๙	๕๕.๒๙	๗๖.๘๖
ปี ๒๕๖๒	๓๓.๒๕	๒๒.๖๒	๒๗.๖๕	๘๙.๔๑	๔๘.๖๖	๗๐.๑๙
ปี ๒๕๖๓	๓๓.๖๑	๒๒.๖๐	๒๗.๔๐	๘๙.๘๕	๕๐.๙๔	๗๑.๖๕
ปี ๒๕๖๔	๓๒.๙๒	๒๒.๕๕	๒๖.๙๙	๙๓.๐๒	๕๔.๘๑	๗๕.๖๙
ปี ๒๕๖๕	๓๒.๓๕	๒๒.๐๖	๒๖.๔๘	๙๓.๓๕	๕๔.๔๙	๗๖.๓๓
ปี ๒๕๖๖	๓๓.๓๘	๒๐.๕๒	๒๗.๓๖	๘๘.๕๕	๕๗.๖๒	๗๓.๒๒

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาหนองบัวลำภู ข้อมูล ณ เมษายน ๒๕๖๗

(๓) แหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ คลอง บึง (ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัด/ทส.)

จังหวัดหนองบัวลำภูขาดแคลนแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่และขนาดกลาง เนื่องจากมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูง มีแหล่งน้ำในพื้นที่ต้นน้ำที่สำคัญในเขตอำเภอนาดัง จังหวัดเลย ได้แก่

(๑) ลำพะเนียง อยู่ในเขตลุ่มน้ำชี ต้นน้ำเกิดจากภูเขาในเขต อ.นาดัง จ.เลย ความยาวประมาณ ๓๑๔ กม. เป็นลุ่มน้ำที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพของราษฎรท้องถิ่นที่ อำเภอนาวัง อำเภอสรีบุญเรือง อำเภอมืองฯ อำเภอนากลางและอำเภอนนสัง ครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรรมรวมเนื้อที่ ๑,๑๕,๐๐๐ ไร่ ไหลผ่านพื้นที่ชุมชน ๒๙ ตำบล ๑๙๕ หมู่บ้าน ๓๑,๔๔๓ ครัวเรือน ประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำ จำนวน ๒๔๙,๘๘๘ คน

(๒) ลำน้ำโฆง อยู่ในเขตลุ่มน้ำโขง ต้นน้ำเกิดจากภูเขาเขต อำเภอนาดัง จังหวัดเลย บริเวณภูซางใหญ่และภูซางเขต อำเภอสวรรณคูหา และอำเภอนากลาง ความยาวประมาณ ๑๑๓ กม. เป็นลุ่มน้ำที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพของราษฎรท้องถิ่น อำเภอนากลาง อำเภอสวรรณคูหา

อำเภอนาวังและอำเภอเมืองหนองบัวลำภู ครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรรม รวมเนื้อที่ ๑,๖๘๕,๗๘๙ ไร่ ไหลผ่านพื้นที่ชุมชน ๕๑ ตำบล ประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำ ๕๙,๙๓๗ครัวเรือน ๒๗๐,๓๐๓ คน

นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำขนาดเล็กที่สำคัญ ได้แก่ ลำห้วยมอ ยาวประมาณ ๒๒ กม.

ลำน้ำพวยยาวประมาณ ๓๐ กม. ลำห้วยโซม ยาวประมาณ ๒๑ กม. ลำห้วยโคโล่ ยาวประมาณ ๓๐ กม. เป็นต้น โดยสภาพแหล่งน้ำจะมีลักษณะเป็นแหล่งน้ำขนาดเล็ก ห้วยต้น น้ำไม่ขังตลอดทั้งปี ก่อให้เกิดภัยแล้งซ้ำซากเป็นประจำทุกปี

ตารางที่ ๓.๕ ลุ่มน้ำสาขาในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู

ลุ่มน้ำสาขา	ครอบคลุมพื้นที่ (อำเภอ)	พื้นที่ลุ่มน้ำ สาขา(ตร.กม.)	ปริมาณน้ำฝน (รายปี ม.ม)	ปริมาณน้ำท่า รายปีเฉลี่ย (ล้าน ลบ.ม.)
๑. น้ำโมง	อ.นากลางอ.เมือง อ.สุวรรณคูหา	๙๘๗.๗๕	๑,๒๔๐.๑	๙๓๑.๕๖
๒. ห้วยหลวง	อ.เมือง	๗๘.๐๐	๙๖๔.๗	๑,๒๖๓.๑๑
๓. น้ำพวย	อ.ศรีบุญเรือง	๓๕๐.๖๓	๑,๑๒๔.๗	๓๑๕.๒๐
๔. ลำน้ำพองตอนบน	อ.นากลาง อ.นาวัง อ.เมือง อ.โนนสัง อ.ศรีบุญเรือง	๑,๐๑๖.๔๘	๑,๐๗๕.๓	
๕. ลำพะเนียง	อ.นากลางอ.นาวัง อ.เมือง อ.โนนสัง อ.ศรีบุญเรือง	๑,๕๙๒.๘๗	๑,๐๑๗.๐	๓๘๖.๙๐
รวม		๔,๐๒๕.๗๓	๕,๔๒๑.๘	๓,๐๘๒.๔๒

ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค ๓

๓.๒ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

๑) พื้นที่ชลประทานและระบบชลประทาน

จังหวัดหนองบัวลำภูมีการบริหารจัดการน้ำในระบบชลประทานในพื้นที่จำนวน ๑๙๐ แห่ง เก็บกักน้ำได้ ๕๐.๗๓๔ ล้าน ลบ.ม.ช่วยเหลือพื้นที่การเกษตรได้ ๒๑๐,๒๓๓ ไร่ อยู่ในความดูแลของโครงการชลประทานหนองบัวลำภูและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ ๓.๖ พื้นที่ชลประทานและระบบชลประทาน

ลำดับ	ประเภทโครงการ	จำนวน (แห่ง)	เก็บกักน้ำได้ (ล้าน ลบ.ม.)	พื้นที่ชลประทาน(ไร่)	พื้นที่รับประโยชน์(ไร่)
กรมชลประทาน		๓๑	๓๔.๘๕๑	๙,๐๕๖	๔๒,๑๗๙
๑	ชลประทานขนาดกลาง	๕	๒๕.๗๔๔	-	๓๔,๓๙๙
๒	ชลประทานขนาดเล็ก พรต., คจก., kfw	๒๑	๙.๑๐๗	๙,๐๕๖	๖,๓๓๐
๓	อาคารบังคับน้ำ	๕	-	-	๑,๔๕๐
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น		๑๖๒	๑๖.๗๗๑	๑๐๘,๑๗๓	๕๘,๑๓๕
๑	ชลประทานขนาดเล็ก	๙๑	๑๕.๐๗๑	๑,๒๕๐	๕๕,๖๓๕
๒	สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า	๖๐	-	๑๐๖,๙๒๓	-
๓	แก้มลิง	๑๑	๑.๗๐๐	-	๒,๕๐๐
รวม		๑๙๓	๕๑.๖๒๒	๑๑๗,๒๒๙	๑๐๐,๓๑๔

ที่มา : โครงการชลประทานหนองบัวลำภู ณ มีนาคม ๒๕๖๗

หมายเหตุ

- ชลประทานขนาดเล็ก พรต. หมายถึง โครงการชลประทานขนาดเล็ก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประเภทอ่างเก็บน้ำหรือฝายทดน้ำ
- ชลประทานขนาดเล็ก คจก. หมายถึง โครงการชลประทานขนาดเล็ก จัดสรรที่ทำกินให้แก่เกษตรกร ผู้ยากไร้ ประเภทอ่างเก็บน้ำหรือฝายทดน้ำ
- ชลประทานขนาดเล็ก kfw. หมายถึง โครงการชลประทานขนาดเล็ก เงินกู้ kfw ประเภทอ่างเก็บน้ำหรือฝายทดน้ำ
- ชลประทานขนาดเล็ก หมายถึง โครงการชลประทานขนาดเล็ก ที่ใช้งบประมาณปกติก่อสร้างเสร็จแล้วต้องถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเภทอ่างเก็บน้ำหรือฝายทดน้ำ

๒) การสนับสนุนบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

สถานีพัฒนาที่ดินหนองบัวลำภู ได้ดำเนินการขุดสระน้ำไร่ขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร ให้แก่เกษตรกรที่มีความต้องการและแสดงความจำนงเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ โดยเกษตรกรร่วมสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการขุดสระ ๒,๕๐๐ บาท/บ่อ ซึ่งได้ดำเนินการตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ - ๒๕๖๖ ปัจจุบันได้ดำเนินการขุดสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานไปแล้ว ๒๑,๒๘๙ บ่อ และขุดสระน้ำในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ จำนวน ๑,๓๐๑ บ่อ

ตารางที่ ๓.๗ กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ปี ๒๕๔๘ - ๒๕๖๗

ปีงบประมาณ	จำนวนบ่อ	ปริมาณน้ำกักเก็บ (ลบ.ม.) (๑,๒๖๐ ลบ.ม./๑ บ่อ)	คาดการณ์ปริมาณกักเก็บน้ำ (ประมาณ ๗๕%) (ลบ.ม.)
๒๕๔๘ - ๒๕๖๖	๒๑,๒๘๙	๒๗,๖๙๒,๒๘๐	๒๐,๗๖๙,๒๑๐
๒๕๖๗	๔๔๑	๕๕๕,๖๖๐	๔๑๖,๗๔๕
รวมจำนวน	๒๑,๗๓๐	๒๘,๒๔๗,๙๔๐	๒๑,๑๘๕,๙๕๕

ที่มา: สถานีพัฒนาที่ดินหนองบัวลำภู ข้อมูล ณ เดือนเมษายน ๒๕๖๗

๓) การขออนุญาตขึ้นทะเบียนการเจาะ/ใช้น้ำบาดาล

จังหวัดหนองบัวลำภูเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพน้ำบาดาลสูง ถือเป็น “ธนาคารน้ำ” ที่สามารถขุดเจาะและพัฒนาใช้น้ำบาดาลมาใช้ประโยชน์ในการอุปโภค-บริโภค และเกษตรกรรมได้เป็นจำนวนมาก โดยสามารถจัดหาและพัฒนาได้มากกว่า ๒๐ ลบ.ม./ชั่วโมง และไม่ต่ำกว่า ๒ ลบ.ม./ชั่วโมง โดยมีค่าเฉลี่ยระดับความลึกที่ ๖๐ เมตร ปัจจุบันมีบ่อน้ำบาดาล ทั้งสิ้น ๑,๗๗๑ บ่อ (ขึ้นทะเบียนการเจาะ/ใช้น้ำ) แบ่งเป็นประเภทธุรกิจ จำนวน ๒๘๒ บ่อ ประเภทอุปโภค-บริโภค จำนวน ๑๔๘ บ่อ และประเภทเกษตรกรรม จำนวน ๑,๓๔๑ บ่อ

ตารางที่ ๓.๘ บ่อน้ำบาดาลจังหวัดหนองบัวลำภูที่ได้รับอนุญาต

ลำดับ	อำเภอ	ธุรกิจ	อุปโภค-บริโภค	เกษตรกรรม	รวม
๑.	เมือง	๑๓๔	๕๓	๖๗๐	๘๕๗
๒.	นาแก	๗๐	๒๗	๓๘๘	๔๘๕
๓.	นาหว้า	๙	๒๙	๒๑๕	๒๕๓
๔.	สุวรรณคูหา	๑๓	๒๑	๓๑๙	๓๕๓

ตารางที่ ๓.๘ (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ธุรกิจ	อุปโภค-บริโภค	เกษตรกรรม	รวม
๕.	ศรีบุญเรือง	๘๐	๔๗	๕๔๖	๖๗๓
๖.	โนนสัง	๒๕	๖	๑๗๕	๒๐๖
รวม		๓๓๑	๑๘๓	๒,๓๑๓	๒,๘๒๗

ที่มา: ส่วนทรัพยากรน้ำ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดหนองบัวลำภู
ข้อมูล ณ เดือนเมษายน ๒๕๖๗

ส่วนที่ ๔ ข้อมูลการปลูกกล้วยหอมทองของจังหวัดหนองบัวลำภู

๔.๑ สถานการณ์การปลูกกล้วยหอมทอง จังหวัดหนองบัวลำภู

จังหวัดหนองบัวลำภู มีพื้นที่ประมาณ ๒.๔ ล้านไร่ ประชากร ๕๐๘,๖๓๐ คน มีจำนวนครัวเรือน ๑๕๕,๗๖๖ ครัวเรือน การใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร ๑.๕๕ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๕๑ เป็นครัวเรือนภาคเกษตร ๗๗,๒๖๖ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๖๐ ส่วนใหญ่ทำการเกษตรแบบพึ่งพาน้ำฝนเป็นหลัก พื้นที่ได้รับประโยชน์จากโครงการชลประทานทั้งสิ้น ๑๑๔,๗๑๙ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗.๓๗ โดยมีแหล่งน้ำอื่นๆ ที่สามารถใช้ในภาคการเกษตรได้ ได้แก่ บ่อบาดาลเพื่อการเกษตร บ่อพลังงานแสงอาทิตย์ และบ่อน้ำภายใต้การสนับสนุนโครงการ ๑ ตำบล ๑ กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ รายได้เฉลี่ยต่อหัว เป็นอันดับที่ ๗๖ ของประเทศ (สาขาเกษตรกรรมฯ มูลค่า ๖,๓๕๑ ล้านบาท เป็นอันดับ ๑ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด รายได้ภาคการเกษตร ๕๒,๐๙๗.๐๙ บาท/คน) มีพืชเศรษฐกิจสำคัญ ได้แก่ ข้าวนาปี อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และยางพารา

ตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีนโยบายปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตในภาคเกษตร ไปสู่สินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง สามารถสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับเกษตรกร โดยให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนการเกษตรรูปแบบเดิมไปสู่การทำเกษตรที่มีมูลค่าสูง สำนักงานเกษตรจังหวัดหนองบัวลำภู จึงได้ดำเนินการลดพื้นที่จากพืชล้มลุกที่มีรายได้ต่อไร่ต่ำ โดยปรับพื้นที่ดังกล่าวมาทำการเกษตรผสมผสานเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ลดความเสี่ยง ด้านการตลาดและราคา โดยปลูกพืชหลากหลายชนิด และปลูกพืชที่มีความต้องการของตลาดและมีราคาสูง เช่น ไม้ งามะ ทุเรียน กล้วยหอมทอง ซึ่งจังหวัดหนองบัวลำภูมีครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง ๖๖ ครัวเรือน พื้นที่ปลูก ๖๖ ไร่ ลักษณะการปลูกส่วนใหญ่ เป็นแปลงเดี่ยวและเกษตรผสมผสาน โดยจังหวัดหนองบัวลำภู มีเป้าหมายการพัฒนาของจังหวัดโดยเพิ่มรายได้เฉลี่ยภาคการเกษตร ร้อยละ ๕ ต่อปี และยกระดับรายได้ของเกษตรกรจากการทำการเกษตรผสมผสาน ซึ่งกล้วยหอมทองถือว่าเป็นอีกหนึ่งพืชที่มีศักยภาพ สามารถสร้างรายได้ต่อหน่วยพื้นที่ได้ในระยะสั้น สามารถพัฒนาให้เป็นพืช GI ได้ จึงมีแนวทางในการพัฒนาในระยะ ๓ ปี ดังนี้

- ๑) การขอรับสนับสนุนแหล่งน้ำ (บ่อบาดาลและระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์) จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ๒) ส่งเสริมและมีผลผลักดันให้เป็นพืช GI เพื่อยกระดับรายได้ภาพรวมของจังหวัดหนองบัวลำภู
- ๓) ประชาสัมพันธ์เกษตรกรให้ปลูกกล้วยเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ปริมาณเพียงพอต่อความต้องการขยายผลในพื้นที่อำเภอศรีบุญเรืองบริเวณใกล้น้ำ และอำเภอนาวัง ที่มีเกษตรกรให้ความสนใจ มีความเหมาะสมในการส่งเสริมขยายพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง
- ๔) ส่งเสริมการรวมกลุ่มสร้างความเข้มแข็ง การเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง และการพัฒนาสู่ผู้ประกอบการด้านการเกษตร

นอกจากนี้ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๓ ได้วิเคราะห์ข้อมูลกล้วยหอมทองของจังหวัดหนองบัวลำภูแล้ว พบว่า กล้วยหอมทอง สินค้าทางเลือกที่จังหวัดหนองบัวลำภูสามารถผลิตได้ และให้

ผลตอบแทนที่ดี โดยกล้วยหอมทอง มีต้นทุนการผลิต ๑๓,๖๑๖.๗๐ บาท/ไร่/ปี (รอบการผลิต ระยะเวลา ๑๐ เดือน สามารถปลูกกล้วยหอมทองได้จำนวน ๑ รุ่น) นิยมปลูกช่วงต้นฤดูฝน ให้ผลผลิตเฉลี่ย ๑,๘๑๒.๖๙ กิโลกรัม/ไร่/ปี เกษตรกรได้ผลตอบแทน ๒๑,๕๘๒.๙๖ บาท/ไร่/ปี ผลตอบแทนสุทธิ (กำไร) เฉลี่ย ๗,๙๖๖.๒๖ บาท/ไร่/ปี ปัจจุบันมีห้างหุ้นส่วนจำกัดในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภูรับซื้อผลผลิต ถึงสวนโดยมีคู่ค้า ได้แก่ บริษัท ซีพีออลล์ CP ALL จำกัด โรงพยาบาลขอนแก่น ร้านค้าปลีกในพื้นที่ จังหวัดขอนแก่น และจำหน่ายให้พนักงานบริษัท พานาโซนิก แมนูแฟคเจอร์ริง (ประเทศไทย) จำกัด สาขา ขอนแก่น ราคาซื้อเฉลี่ย ๑๕ บาท/กิโลกรัม

๔.๒ กระบวนการเพาะปลูก

เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอม ในอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้มีการรวมกลุ่มและ จัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ ทำการเกษตรผสมผสาน มีกระบวนการขั้นตอนการปลูกและบำรุงดูแลรักษา ดังนี้

การปลูกและการดูแลต้นกล้วยหอม

เตรียมหลุมปลูกด้วยการขุดหลุมขนาด ๓๐ x ๓๐ ซม. ระยะห่างระหว่างต้นประมาณ ๒ x ๒ เมตร (ปลูกได้ ๔๐๐ ต้นต่อไร่) นำมูลปุ๋ยคอกหมักกับเชื้อราไตรโคเดอร์มา คลุกเคล้ากับดินชั้นบนแล้ว นำหน่อกล้วยที่เตรียมไว้วางตรงกลางหลุม นำดินล่างกลบและกดดินให้แน่น ควรหันรอยแผลของหน่อ ให้อยู่ในทิศทางเดียวกัน เพราะเมื่อโตเต็มที่ จะออกเครือทางด้านตรงข้ามกับรอยแผลนั้น จะทำให้ สะดวกต่อการเก็บเกี่ยว

การดูแลรักษา

๑) กล้วยหอมทองต้องการธาตุอาหารมาก การติดผลขึ้นอยู่กับ การให้ปุ๋ยและน้ำ ดังนั้นควร บำรุงด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก และปุ๋ยเคมีตั้งแต่เริ่มปลูก และใส่ปุ๋ยเคมีเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ โดย สามารถให้ไปพร้อมกับระบบน้ำหยด

๒) ป้องกันวัชพืชโดยใช้พลาสติกคลุมดิน

๓) เพื่อป้องกันต้นกล้วยล้ม ควรใช้ไม้ไผ่ค้ำยันเมื่อเริ่มตัดปลี โดยปักไม้เป็นแนวยาวตามทรง ต้นแล้วใช้เชือกผูกไม้ไผ่กับต้นกล้วย

๔) การห่อเครือกล้วย จะช่วยให้ผลกล้วยสวย ไม่มีรอยจากการเสียดสี ซึ่งลักษณะภายนอก ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด

๖) จัดบันทึกการปฏิบัติงานดูแลแปลงกล้วยหอมทอง

การใส่ปุ๋ย แบ่งเป็น ๓ ระยะ

- ระยะหลังปลูก ในเดือนที่ ๑-๓ ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ ต้นละ ๑๐๐ กรัม ทุกเดือน

- ระยะก่อนออกผลผลิต ใส่ปุ๋ยในเดือนที่ ๔-๖ ใช้ปุ๋ยสูตร ๘-๒๔-๒๔ ต้นละ ๒๐๐ กรัม โดย ใส่ปุ๋ยทุกๆ ๒ เดือน

- ระยะกล้วยออกปลีใส่ปุ๋ยสูตร ๑๓-๑๓-๒๑ ต้นละ ๑๐๐ กรัม

การให้น้ำ ให้น้ำด้วยระบบน้ำหยดเนื่องจากส่วนใหญ่เกษตรกรอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ และ/หรือมีบ่อน้ำ บ่อบาดาลในแปลง ระบบน้ำหยดจึงเหมาะสมกับพื้นที่

การกำจัดวัชพืช ส่วนใหญ่ใช้เครื่องตัดหญ้าและมีการใช้แรงงานคนโดยใช้จอบ เสียมถางหญ้า

การให้ผลผลิต

กล้วยหอมทองจะเริ่มออกปลีเมื่อปลูกได้อายุประมาณ ๖-๗ เดือน หลังจากตัดปลี ประมาณ ๖๐ วัน กล้วยจะแก่พอดี สังเกตได้จากหวีสุดท้ายจะเริ่มกลม สีผลจะจางลง หากปล่อยให้กล้วยแก่คาต้นมากเกินไปจะทำให้กล้วยแตก ผลผลิตเสียหายได้

การเก็บเกี่ยวผลผลิต

ใช้มีดพรว้า หรือเคียวตัดตามจากไม้หรือไม้ไผ่ ขนาดความยาว ๑-๓ เมตร หลังจากตัดหวีกล้วยล้างทำความสะอาดด้วยน้ำ ทำให้แห้งและบรรจุใส่ถุงพลาสติก

การขยายพันธุ์

เมื่อเก็บผลผลิตแล้ว ใช้หน่อกล้วยที่ขุดมาจากต้นเดิม เพื่อใช้ขยายพันธุ์ในปีต่อไป

ราคาผลผลิต

กล้วยหอมทองเกรด A ราคา กิโลกรัมละ ๒๐ บาท

กล้วยหอมทองเกรด B ราคา กิโลกรัมละ ๑๕ บาท

กล้วยหอมทองเกรด C ราคา กิโลกรัมละ ๑๐ บาท

ด้านการผลิต

เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้เพียงพอและเพิ่มขึ้น โดยส่งเสริมและเพิ่มพื้นที่ปลูกให้ได้ ๕๐๐ ไร่ สนับสนุนกล้วยพันธุ์ดีให้แก่เกษตรกรที่มีศักยภาพและสนใจปลูก

ด้านการแปรรูป

การสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วย เช่น กล้วยตาก กล้วยอบแห้ง สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการแปรรูป และมีแผนในการแปรรูปเป็นผลกล้วยหอมทองสุกปอกเปลือกแช่แข็ง ต้องมีผลผลิตเข้ากลุ่มเพิ่มขึ้น ๔ ตัน/เดือน (ส่งโลตัสและท็อปส์)

แหล่งรับซื้อ

แหล่งรับซื้อในจังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด จิรภัทรบานาน่า อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยห้างฯ ได้มีคู่ค้าต่างๆ ดังนี้

๑) บริษัท ซีฟู้ดอลล์ CP ALL จำกัด โดยมีสินค้ากล้วยหอมทองสด วางจำหน่ายในร้านสะดวกซื้อ ๗ Eleven ในเขต ๑๑ จังหวัดอีสานตอนบน กว่า ๑,๑๐๐ สาขา โดยมีการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า และมีกำหนดส่งกล้วยหอมทองให้ทางบริษัท ๒ ครั้ง/ สัปดาห์ มีการทำสัญญายืนยันการซื้อขายและกำหนดราคารับซื้อที่ชัดเจน ลูกละ ๘ บาท ขนาด ๑๒๐ กรัม โดยมีการจัดส่งให้ทางบริษัทฯ จำนวน ๑๑๕.๒ ตัน/ปี

๒) จำหน่ายให้พนักงานบริษัท พานาโซนิค แมนูแฟคเจอร์ริง (ประเทศไทย) จำกัด สาขาขอนแก่น

๓) จำหน่ายให้โรงพยาบาลขอนแก่น

๔) จำหน่ายในร้านค้าปลีกในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

ปัญหาและอุปสรรค

เกษตรกรรายอื่นๆ ที่มีความสนใจจะปลูกกล้วยหอมทอง ส่วนใหญ่จะมีปัญหาของการขาดแหล่งน้ำใช้ในการปลูกกล้วย และเงินทุน

ต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทอง

ต้นทุนการปลูกกล้วยหอมทอง มีต้นทุนรวมต่อไร่ เท่ากับ ๑๓,๖๑๖.๗๐ บาท แบ่งเป็น ต้นทุนผันแปร ๑๑,๗๓๘.๙๒ บาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๘๖.๒๑ ต้นทุนคงที่ ๑,๘๗๗.๗๘ บาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๗๙ โดยที่ ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ ๑,๘๑๒.๖๙ กิโลกรัมต่อไร่ ณ ราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรขายได้ ๑๑.๙๑ บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรจะได้ผลตอบแทนต่อไร่ ๒๑,๕๘๒.๙๖ บาท ดังนั้นเมื่อเกษตรกรปลูกกล้วยหอมทอง เกษตรกรจะได้ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ เท่ากับ ๗,๙๖๖.๒๖ บาท คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๕๐ ของต้นทุนการผลิต

ตารางที่ ๔.๑ ต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทอง ของจังหวัดหนองบัวลำภู ปี ๒๕๖๖ (ต่อไร่)

รายการ	จำนวน
๑. ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	๑๑,๗๓๘.๙๒
๒. ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	๑,๘๗๗.๗๘
๓. ต้นทุนรวมต่อไร่ (บาท/ไร่)	๑๓,๖๑๖.๗๐
๔. ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	๑,๘๑๒.๖๙
๕. ราคา (บาท/กิโลกรัม)	๑๑.๙๑
๖. ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท/ไร่)	๒๑,๕๘๒.๙๖
๗. ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ (บาท/ไร่)	๗,๙๖๖.๒๖
๘. พื้นที่ปลูกเฉลี่ย (ไร่)	๒.๘๒
๙. ผลตอบแทน ROI (ร้อยละ)	๕๘.๕๐

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๓

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นางสาวดาวีล บัวงาม
เกษตรและสหกรณ์จังหวัดหนองบัวลำภู

ผู้ให้ข้อมูล

นางแพรวพรรณ รัตนชัย
นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ

ผู้จัดทำ

นางสาวกษิรา เฟื่องกระแสร
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ